

Kandidatuppsats i offentlig förvaltning VT12

Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet

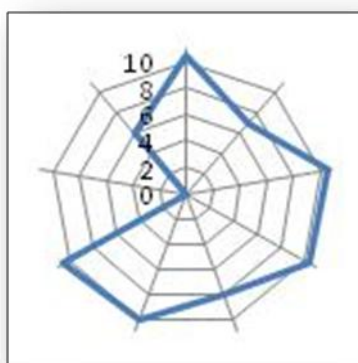
Josefine Kjellberg & Caroline Röhrich

Handledare: Alexis Palma

Examinator: Louise Holm

Vad påverkar mäns och kvinnors uttag av föräldraledighet?

Profilering av svenska kommuner

Abstract

Are there differences between Swedish municipalities seen from a gender perspective in parental leave? Is it possible to somehow categorize the regions based on presumptions and characteristics? The aim of this research paper is to study the municipality's role. In order to interpret and visually present the results this study has used Polar graphs. Suggested by the results (1) there are a few plausible connections between the predetermined variables and the actual distributions of the parental leave, and (2) because all municipalities differs, with different conditions predetermined variables influence in different ways. The configuration of parental leave insurance is a debated subject, which from an equality perspective, is an observed problem that has occurred regarding the parental leave insurance is the uneven use of days between the mother and father. This insurance has developed from an unpaid 4 week leave for only the mothers at the beginning of the 1900s to the current 480 paid days leave as the parents can share.¹ Despite this, the possibilities to share the parental leave more equal is not utilize. Regardless, Sweden is still one of the most equal countries in the world.

Keyword: Parental leave, Swedish municipalities, Polar graphs

¹ www.forsakringskassan.se

Innehållsförteckning

1. <i>Inledning</i> -----	3
2. <i>Problemformuleringen</i> -----	7
3. <i>Syfte</i> -----	9
4. <i>Teori</i> -----	9
5. <i>Genomgång av litteratur</i> -----	12
6. <i>Genomgång av datamaterial</i> -----	14
7. <i>Metod</i> -----	15
8. <i>Resultat</i> -----	24
9. <i>Analys</i> -----	34
10. <i>Slutsats</i> -----	38
<i>Litteratur med mera</i> -----	40
<i>Bilaga 1</i> -----	42
<i>Bilaga 2</i> -----	50
<i>Bilaga 3</i> -----	51

1. Inledning

En solig vårdag tar vi en promenad ner längs Haga Nygata i Göteborg. Det är en kullerstensbeklädd gata mitt i den pittoreska stadsdelen Haga. Gatan kantas av trevliga små butiker, caféer och uteserveringar. Butikerna väljer att ställa ut prylar som lockbete för turisterna, men också för dem som bor, studerar eller arbetar i närheten. Det är en variation av människor som väljer att besöka Haga Nygata denna soliga vårdag. Dem vi ser är bland annat turisten som lugnt strosar runt med en klassisk Hagabulle i högsta hugg. Att spendera lunchrasten på något av de mysiga Caféerna är vanligt bland det närliggande universitetets lärare och studenter. Ytterligare en grupp som vi lägger märke till är småbarnsföräldrarna med barn i barnvagn som tar en fika i solen tillsammans med en andra föräldrar och deras barn. Inte helt oväntat kretsar samtalen mycket kring barnens utveckling, barnmatsmärken och den senaste mobil-appen som tidningen Mama lanserat. Till gruppen småbarnsföräldrar på Haga Nygata hör inte endast mammor utan även en stor andel utgörs av pappor. Ser vi tillbaka på vår uppväxt under 90-talet kan vi konstatera att det mestadels var kvinnor med sina barnvagnar som utgjorde gruppen småbarnsföräldrar på Caféer i staden. Jämför vi den minnesbilden med hur det ser ut idag går det lätt att se en viss förändring som har skett. Idag är det inte endast *latte-mammor* som har tagit med sig barnvagn och tillhörande barn utan även föräldralediga pappor deltar. Den moderna termen för dessa har kommit att bli *latte-pappor*.

Är det ett trendigt storstadsfenomen vi ser tendenser av, eller lägger vi märke till *latte-papporna* på ett annat sätt än *latte-mammorna*?

1.1 Bakgrund

Den första föräldraledigheten i trädde i kraft år 1901. Denna försäkring gav kvinnor fyra veckors obetald föräldraledighet. 1955 infördes betald föräldraledighet, även denna reform var endast till för kvinnor som arbetade. Först tjugo år senare gavs både kvinnor och män möjlighet till föräldraledighet.

Sedan 1974 har svenska föräldrar getts samma möjligheter att ta del av föräldraförsäkringen. Den tidigare så kallade *moderskapsförsäkringen* ersattes därmed av den nya

föräldraförsäkringen. Sedan detta införande har det skett ett antal olika reformer inom föräldraförsäkringen. Bland annat infördes de så kallade *Pappadagarna* (1 januari 1995), *Jämställdhetsbonus* (januari 2008) och den nya reformen *Dubbeldagar* (januari 2012). Pappadagar innebär att en månad reserveras till varje förälder, en månad som inte kan överlåtas till den andra föräldern. Jämställdhetsbonus innebär att den föräldern som är föräldraledig under längst tid, får skatteavdrag på intjänad inkomst då han eller hon börjar arbeta igen. Dubbeldagar gör det möjligt för föräldrar att kunna vara föräldralediga samtidigt. Gemensamt för dessa reformer är att de ska underlätta för föräldrar att kunna dela föräldraledigheten mer lika och därmed främja ett mer jämställt uttag av föräldrapenning. Dessa reformer är alla exempel på ekonomiska styrmedel, det vill säga att staten med ekonomiska medel vill styra medborgarna i önskad riktning.

Svenska staten utvecklar föräldraförsäkringen genom reformer så som Pappadagar, Jämställdhetsbonus och Dubbeldagar, reformer som har ett övergripande syfte att göra det lättare för föräldrar att dela föräldraledigheten lika mellan sig. Försäkringskassan är den myndighet som ansvarar för att utforma, administrera, utreda rätten till och betala ut dessa förmåner. Försäkringskassan har också skyldighet att återrapportera till Socialdepartementet hur det verkliga utfallet av reformerna blev. Med jämna mellanrum sammanställs rapporter som analyserar de olika reformernas utfall. Dessa analyser görs utav bland annat Riksförsäkringsverket (RFV), numera Riksrevisionen, och Inspektionen för Socialförsäkringen (ISF), som är gransknings – och tillsynsmyndigheter inom området.

I rapporterna från ISF och RFV granskas olika faktorer, detta görs för att se om det eventuellt kan ha ett samband med ett mer eller mindre jämställt uttag av föräldraledighet. Faktorerna har i dessa rapporter visat sig ha ett visst samband med hur jämställt det ser ut i familjers föräldraledighetsuttag. Dessa samband framställs då hela rikets föräldraledighetsuttag analyseras, utan hänsyn till regionala eller lokala skillnader. En mängd olika statistisk data finns vilket möjliggör en urskiljning av skillnader kommuner emellan. Därmed är det också möjligt att utföra jämförande studier av kommuner med fokus på jämställdhet mellan könen i föräldraledighetsuttag. Studier av detta slag är dock inte vanligt förekommande vilket ger motiv till att utföra en sådan.

1.2 Den svenska föräldraförsäkringens historia

1901 skapades den så kallade *moderskapsförsäkringen* som innebar att svenska yrkesarbetande kvinnor gavs rätt till fyra veckors obetald föräldraledighet. Efter denna reform har det skett otaliga uppdateringar. 1955 infördes föräldraledighet på sex månader, denna gång var tre månaders ersättning, ledigheten gavs endast till kvinnor som arbetade. Först tjugo år senare gavs både mamman och pappan möjlighet till föräldraledighet, detta efter att den första föräldraförsäkringen röstades igenom maj 1973 i Sveriges Riksdag. Denna reform var och är unik, eftersom det i många länder fortfarande är främmande att båda föräldrarna är föräldralediga. Då denna försäkring instiftades var Sverige i stort behov av arbetskraft, speciellt inom den offentliga sektorn. Denna reform främjade förvärvsarbete i och med tryggheten med föräldraförsäkringen som gjorde det möjligt för kvinnor att efter sin föräldraledighet återkomma till sitt arbete.²

Under åren 1993-1999 gavs föräldralediga en ersättning som motsvarade 90 procent av deras inkomst under tiden av 12 månader och därefter 60 kronor om dagen under tre månader på garantinivå. 1995 sänktes ersättningsnivån till 80 procent av förvärvsinkomsten, och sjönk under en period även till 75 procent av lönen, detta under tiden av 12 månader. Dessa ändringar inom socialförsäkringen berodde på besparingar av statens offentliga utgifter som följd av konjunktursvängningar. Garantinivån eller lägstanivån har ökat ifrån 60 kronor till 120 kronor år 2002,³ och numera är denna summa 180 kronor per dag.⁴

Ersättningen som ges under föräldraledigheten baseras på inkomsten som föräldern har innan barnets föds, det optimala för familjens ekonomi är alltså att ha en anställning och inkomst innan man väljer att skaffa barn. Om man inte har det betalas föräldrapenning ut på den så kallade lägstanivån. Med garantinivå eller lägstanivån menas den ersättningsnivå som ges till föräldrar som inte har varit försäkrade för sjukpenning över 180 kr/dag i minst 240 dagar.

År 1995 reserverades en månad var av föräldraledigheten till vardera föräldern, vilket innebar att en förälder inte kunde ta ut all föräldraledighet själv. Denna reform är den som kallas

² Riksförsäkringsverket 2002:11

³ Riksförsäkringsverket 2002:11f

⁴ www.forsakringskassan.se

Pappamånaden, och har till syfte att uppmuntra pappors uttag av föräldraledighet. Reformen ledde till att fler pappor tog ut föräldraledighet, dock inte till att de tog ut ledighet under en längre tid. Även senare reformer så som *Jämställdhetsbonusen* (2008) har inte lett till att pappors uttag har ökat efter dess införande.⁵ Gemensamt för dessa reformer är att de vill vända trenden där mammorna tar ut övervägande delen av föräldraledigheten, och försöka att skapa ett mer jämställt uttag.

Även om uttag av föräldraledighet i Sverige är långt ifrån jämställt, har vi i jämförelse med andra länder en unik föräldraförsäkring. Det finns inget annat land som valt att utforma sin föräldraförsäkring på liknande sätt, det vill säga att främja både mammans och pappans uttag. På flera håll är det än i dag en självklarhet att mamman ska vara ledig och ta hand om sitt barn. Detta beskrivs bland annat i Cedstrands (2011) studie som jämför den svenska föräldraförsäkringen och den danska *barselsorloven*. Sverige och Danmark beskrivs båda som välfärdsstater och att de har många liknande drag i sin socialförsäkring, den svenska föräldraförsäkringen genomsyras dock av att eftersträva jämställdhet mellan män och kvinnor och ger ökade incitament att dela upp ledigheten mellan föräldrarna.⁶

Vid en jämförelse av grannländer till Sverige finns det olika varianter på föräldraledighetsutformning. Gynnande för ett jämställt uttag mellan könen är Islands lagstadgade 13 veckor vardera, där övrig tid fördelas valfritt.⁷ Dessa veckor är emellertid valfria att utnyttja då Island använder sig av villkoret *use-it-or-lose-it*.⁸ Vidare har Norge valt att utforma sin föräldraförsäkring med något färre regleringar av fördelning än Island. I Norge är den lagstadgade *farkvoten* 6 veckor lång, av den totalt 54 veckor långa föräldraledigheten. Fadern ges, precis som i Danmark, även 2 veckors ledighet i samband med barnets födsel. Skillnaden mellan Norge och Danmark på denna punkt ligger i att danskar måste utnyttja dessa två veckor inom 14 veckor efter det att barnet fötts. Dessa två veckor är också de enda lagstadgade för danska fäder.⁹

⁵ Inspektionen för Socialförsäkringen 2012:ff

⁶ Cedstrand 2011:11ff

⁷ OECD 2011:13

⁸ OECD 2011:2

⁹ OECD 2011:9

1.3 Begreppet jämställdhet

Som ringar på vattnet av den omfattande könsrollsdebatten under 50- och 60-talet dök begreppet *jämställdhet* upp under 70-talet. Den etablerade betydelsen som används än idag och som är fastställd i Nationalencyklopedin lyder

*”jämställdhet innebär att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla väsentliga områden i livet.”*¹⁰

Nationalencyklopedin 2012-05-16

Ett likartat begrepp är ordet *jämlikhet*, dess betydelse är däremot något avvikande. Till skillnad från jämlikhet, som syftar till människors lika värde, är ordet jämställdhet bundet till förhållandet mellan könen.

I denna studie kommer begreppet jämställdhet innebära att uttaget av föräldraledighet är jämnt fördelat mellan föräldrar, 50/50. Förhållandet till denna fördelning som resultaten uppvisar kommer att beskrivas som mer eller mindre jämställt.

2. Problemformuleringen

Vad som är gemensamt för ovan nämna källor är att de ger en bild av hela rikets föräldraledighetsuttag på individnivå, den ser inte till det regionala eller lokala perspektivet mer än att redovisa statistik över mäns och kvinnors procentuella föräldraledighetsuttag i kommunerna. Tidigare rapporter ger heller inga konkreta förslag på hur man ska göra för att föräldraförsäkringens olika reformer ska uppnå sitt syfte som de idag säger sig inte ha lyckats med. Tanken från statens sida är att ekonomiska lättnader ska leda fram till att föräldrar väljer att dela föräldraledigheten alltmer lika.

En studie på kommunnivå skulle ge ökad kunskap om hur föräldrars uppdelning av föräldraledighet ser ut på lokal nivå, vad som eventuellt skiljer mellan olika kommuner och vad som kan göras på kommunnivå för att främja ett mer jämställt uttag av föräldraledighet. Med Sveriges kommuner som studieobjekt och tidigare nämnda teorier som utgångspunkt kan

¹⁰ www.ne.se

olika variabler utformas, som sedan sätts i relation till kommunens jämställdhet i uttag av föräldraledighet. Den grundläggande orsaken till icke jämställt uttag av föräldraledighet är enligt Mayer (2007) att pappan i regel är den som har högst inkomst i familjen, vilket gör det ekonomiskt mest fördelaktigt för familjen om mamman är föräldraledig. Utifrån Mayers diskussion kan man föreställa sig ett scenario där det i en kommun finns ett privat näringsliv som är mansdominerat, denna näringsverksamhet är kommunens största arbetsgivare. Även om det finns kvinnliga anställda inom verksamheten är de överrepresenterade inom den kommunala sektorns omvårdnadsyrken. Inom den kommunala sektorn är lönerna betydligt lägre än inom kommunens näringsliv som dessutom delar ut bonusar till sina anställda då de går med vinst. Ett resultat av detta är förstås att det blir mindre ekonomiskt fördelaktigt för kommunens familjer om pappan är föräldraledig, som jobbar i det privata näringslivet, istället för mamman. En studie av denna fiktiva kommun skulle alltså bekräfta Mayers teori.

Oláh tar upp teorier som säger att det är mer jämställt i familjer där kvinnan har högre utbildning, eftersom mannen i dessa förhållanden blir mer delaktig i familjearbetet vilket ökar stabiliteten i familjen.¹¹ Det går att föreställa sig en situation där denna teori stämmer överens med verkligheten i en svensk kommun. Till exempel en större kommun där en stor andel av kommuninvånarna har eftergymnasial utbildning, även där arbetsplatser som anställer högskoleutbildade är förlagda. Vi antar att även en hög andel av de högskoleutbildade är kvinnor och att de valt att spendera några år på studier innan de väljer att bilda familj och skaffa barn. De är alltså högskoleutbildade och lite äldre innan de ställs inför valet av hur föräldraledigheten ska delas upp. I kommunens familjer är det vanligare att dela upp både hushållsarbete, familjearbete och föräldraledighet, då mamman har en arbetsplats och en karriär som hon inte kan vara borta en längre tid ifrån. Mamman kanske också är den som har familjens högsta inkomst, det blir mer ekonomiskt fördelaktigt om hon är föräldraledig under en kortare period. I detta kommunexempel skulle Oláhs teori bekräftas.

Cedstrand (2011) ger en annan syn på området, hon väljer att se utifrån policyutformningen av föräldraförsäkringen och varför den svenska försäkringen ser annorlunda ut i jämförelse med den danska. I och med detta kan en motstridighet mellan teorierna utläsas, en oenighet kring skälen bakom en ojämn fördelning råder. Motstridigheten i tidigare nämnda teorier är att policyutformningen från statens sida till viss del är otillräcklig och därmed får mindre

¹¹Oláh 2001:27ff del 2

betydelse. Andra faktorer kan väga tyngre och gör att föräldrar ändå inte väljer att bli mer jämställda. Detta ger denna uppsats studie ytterligare skäl till att se på vad det är som påverkar föräldrar på en lokal nivå för att sedan kunna utveckla statliga policys som uppfyller sitt syfte såväl kommunalt som sett till hela riket.

3. Syfte

De rapporter som analyserar utfallet av olika reformer inom föräldraförsäkringen har belyst olika bakomliggande områdesfaktorer till mer eller mindre jämställdhet. Dessa områdesfaktorer är exempelvis som tidigare nämnt arbetsmarknadsanknytning, ursprung och normer i samhället. Dessa analyser är baserade på individdata, vilket innebär att flera olika faktorer per individ har samlats in och sammanställts. Det finns även data på procentuella uttag per län och kommun, men inga jämförelser emellan dem. Denna studie kommer att likna tidigare rapporter som gjorts på området, eftersom jämställdhet i uttag av föräldraledighet sätts i samband med andra faktorer så som arbetslöshet med mera. Skillnaden är dock att de olika faktorerna tas ifrån statistisk data över Sveriges kommuner och länkas samman med varandra i en analys för utvalda kommuner, det är kommunen som är studieobjektet. Syftet med denna studie är att skapa en bild av hur de svenska kommunerna ser ut, för att kommunerna själva på sikt ska kunna främja jämställdhet. Ett aktivt arbete och utveckling från kommunernas sida med de områden som påverkar fördelningen av föräldraförsäkringen mellan könen kan i sin tur påverka rådande normer.

Den fråga som denna studie vill besvara är:

- *Vilka skillnader/likheter finns mellan svenska kommuner då det gäller uttag av föräldraledighet mellan män och kvinnor?*

4. Teori

I jämförelse med den ursprungliga moderskapsförsäkringen ifrån 1901 ser dagens föräldraförsäkring mycket annorlunda ut. Den har utvecklats ifrån att vara en försäkring som endast förvärvsarbetande kvinnor fick ta del av, till en försäkring med målsättningen att

föräldrar ska välja att dela föräldraledigheten alltmer lika mellan sig. Syftet med försäkringen är att bidra till ett samhälle där det värnas om jämställdhet mellan kvinnor och män. Det finns olika anledningar till varför man vill att män ska ta ut mer föräldraledighet. Bekkengen (2002) menar att dessa anledningar bland annat är att öka jämställdhet, att ge barn samma kontakt med båda föräldrarna och en förändring av mannens roll. Hon menar också att både arbetsgivare och föräldrar ser det som positivt med ett jämnare uttag av föräldraledighet.¹² Bekkengens studie bygger på intervjuer med föräldrar, arbetsgivare och arbetskamrater och har till syfte att skapa en helhetsbild av vad det är som påverkar föräldrars uttag av föräldraledighet, men också förhållande till familj och arbetsliv i sin helhet.

Oláh (2001) har utfört en studie med anledning av att familjer i Europa har kommit att se annorlunda ut till sin konstellation under de senare decennierna, detta på grund av att kvinnan också har blivit förvärvsarbetande i högre utsträckning vilket har lett till förändrade könsroller. I sin avhandling undersöker hon vilka effekter de förändrade könsrollerna haft på familjerelationernas stabilitet i Sverige och Ungern. Denna studie har visat att förändringen av mäns och kvinnors könsroller har en effekt på Svenska familjers stabilitet. Till exempel har mäns ökade engagemang i familjearbetet en stabiliserande effekt för förhållandet.¹³ Detta kan också ses som en anledning till varför ett jämställt uttag av föräldraledighet främjas.

Sveriges utformning av föräldraförsäkringen vill bidra till ökad jämställdhet, däremot är det i många europeiska länder fortfarande en självklarhet att mamman ska vara hemma och ta hand om sina barn. Sverige har haft en omfattande könsrollsdebatt som anses vara en bidragande faktor till varför vi valt att utveckla föräldraförsäkringen i syfte att förändra normer för jämställdhet. Cedstrand (2011) säger att institutionernas utformning av nya policys går trögt, vilket gör att det tar lång tid att etablera nya normer och tankesätt i samhället.¹⁴ Cedstrand gör i denna en studie en jämförelse mellan den svenska och danska föräldraförsäkringen för att identifiera och förklara de skillnader som råder dem emellan. Den tidigare nämnda könsrollsdebatten diskuteras också av Bekkengen (2002) som menar att mäns och kvinnors roller skiljer sig åt eftersom män ges större handlingsutrymme och acceptans då det kommer

¹²Bekkengen 2002:195

¹³Oláh 2001:27ff

¹⁴Cedstrand 2011:15 f

till föräldraledighet, de har till skillnad ifrån kvinnor större utrymme att välja om de vill vara föräldralediga utifrån socialt skapade normer.¹⁵

Det finns andra teorier på området som säger att det finns faktorer som påverkar familjer till att välja ett mer eller mindre jämställdhet i uttag av föräldraledighet. Mayer (2007) tar bland annat upp att en grundläggande faktor är att det blir mer ekonomisk förmånligt om mamman tar ut större delen av föräldraledigheten, då pappan i familjen vanligtvis är den som har högst inkomst i hushållet.¹⁶ Hon tar även upp att arbetslöshet skulle vara en orsak till att fler väljer att bli föräldralediga, att man väljer att skaffa barn vid arbetslöshet för att få ersättning i form av föräldrapenning i stället för arbetslöshetskassa.¹⁷ Denna studie har Mayer delat in i tre delar, varav den del som är intressant för denna uppsats studerar ifall svenska föräldrar är nöjda med hur de valt att dela upp föräldraledigheten, vari deras val grundade sig och om de idag skulle ha valt att vara lediga under en längre/kortare period. Resultaten från Meyers studie tyder bland annat på att hur familjer valt att dela sin föräldraledighet beror till stor del på kvinnors strävan efter en jämlikhet som överträffar deras omvärlds uppnådda. Vid en övertygelse om att detta mål uppnåtts är familjerna nöjda med sina fördelningar.¹⁸

Oláh (2001 och 2002) hänvisar till teorier som menar att det är mer jämställt i familjer där kvinnan har högre utbildning, eftersom mannen har visat blir mer delaktig i familjearbetet inom dessa förhållanden. Inverkan är större om kvinnan har en högre utbildningsnivå än om mannen har det, men båda föräldrarnas utbildningsnivå beskrivs som påverkande faktorer till ökad familjestabilitet. Det anses alltså vara viktigare med jämställdhet i familjer där en eller båda föräldrarna är högskoleutbildade och kan därmed ses som ett verktyg att skapa jämställda förhållanden. Ökad familjestabilitet behöver nödvändigtvis inte bero själva utbildningsnivån, den kan istället bero på föräldrarnas arbetsmarknadsanknytning eller inkomstnivå. I Oláhs studie av Ungerska och Svenska familjers stabilitet vid förstfödda barnet, har dock ovanstående faktorer inte visat sig ha något tydligt samband med just Svenska familjers stabilitet.¹⁹ Enligt en artikel i *Välfärdsbulletinen 2002:2* där Oláh skriver att jämställt uttag av föräldraledighet tyder på att hushållsarbetet i högre utsträckning delas lika,

¹⁵Bekkengen 2002:187

¹⁶Meyer 2007:15

¹⁷Meyer 2007:9

¹⁸Meyer 2007:114f

¹⁹Oláh 2001:45

vilket kan leda till ökad stabilitet i familjen och därmed färre separationer.²⁰ I familjer med utrikesfödda föräldrar är det mer ovanligt att pappan utnyttjar sin föräldraledighet, detta samband gick att urskilja under en period då andelen familjer med utrikesfödda föräldrar ökade. RFV:s rapport som analyserar pappamånadens utfall anger detta.²¹

Denna studies teoretiska bakgrund består alltså av två delar, en del som säger att det är institutionerna och dess policy som skapar normer för hur vi i samhället ska tycka, i detta fall då det kommer till fördelning av föräldraledighet mellan män och kvinnor. Det är därmed också institutionernas ansvar att utveckla policys som gör att samhällets normer förändras till ett mer jämställt synsätt istället för att leva kvar i gamla tankebanor. Den andra delen utgår ifrån oss medborgare och säger att det finns olika faktorer i samhället och i vår vardag som gör att vi väljer ett mer eller mindre jämställt uttag av föräldraledighet. Influera kan alltså sådana saker som arbetsmarknadsanknytning, ursprung och normer i samhället vara.

5. Genomgång av litteratur

Denna studies område kan belysas och analyseras genom olika infallsvinklar. De teorier och tidigare forskning som i denna studie används som teoretisk bakgrund belyser olika infallsvinklar inom området den svenska föräldraförsäkringen. Anna Meyer (2007) har skrivit rapporten *Studies on the Swedish parenta linsurance*, som är en studie i tre delar, varav en del är relevant för denna studie och berör huruvida svenska föräldrar är nöjda med hur de valt att dela upp föräldraledigheten, vad deras val grundade sig i och skulle de ha velat vara lediga under en längre eller kortare period. En anledning till denna studie är att tidigare psykologiska studier har visat att föräldrar påverkas av hur andra väljer att fördela sin föräldraledighet och att de skapar sina normer utifrån det.²² Meyer intervjuat föräldrar till barn födda 1993 och 1999, minst en förälder per barn samt att det har samlats in data för barnets andra förälder oavsett om föräldrarna inte längre bor tillsammans.²³ Meyer utgår ifrån teorier om vad som kan vara orsaken till hur och varför föräldrar är mer eller mindre jämställda. Huruvida föräldrarnas utbildningsnivå påverkar deras inställning till hur jämställdhet ska prioriteras är ett av de områden som Oláh (2001 och 2002) studerat och diskuterat i sin avhandling *Gender*

²⁰Oláh 2002:4f

²¹Riksförsäkringsverket 2002:8

²²Meyer 2007:89f

²³Meyer 2007:95

and family stability: Dissolution of the firstparental union in Sweden and Hungary, och i sin artikel 'Jämställd familj håller längst', *Välfärdsbulletinen*. Oláhs avhandling studerar vilka effekter förändringen av de traditionella könsrollerna i Europa haft på familjens stabilitet, det vill säga att kvinnor i allt högre utsträckning förvärvsarbetar och att mannen blir mer delaktig i hushålls – och familjearbete. Denna förändring har skett samtidigt som antalet skilsmässor i familjer med barn har ökat. Svenska och Ungerska familjer studeras vid förstfödda barnet mellan mitten av 1960-talet till tidigt 1990-tal.²⁴ Utifrån denna sortering av vilken *kohort* som ska studeras har det stegvis samlats ihop variabler för vardera familj.²⁵ Cedstrand (2011) har en annan infallsvinkel, hon har genomfört en jämförande studie av den svenska och danska föräldraförsäkringen och dess policyutformning. I sin avhandling *Från idé till politisk verklighet: föräldrapolitiken i Sverige och Danmark*, tittar hon närmare på den historiska utvecklingen och framtagandet av de olika ländernas föräldraförsäkringar och varför de valt olika spår vid utformningen. Danmark beskrivs ha en *spårbunden* föräldraförsäkring, medan Sverige vid föräldraförsäkringens införande 1974 gjorde ett *spårbyte*.²⁶ Tidigare forskning på området har gjorts av Bekkengen (2002), *Man får välja – om föräldraskap och föräldraledighet i arbetsliv och familjeliv*. Bekkengen vill ta reda på vad föräldrars val vid föräldraledighet grundar sig i, och gör detta genom kvalitativa intervjuer med förstagångsföräldrar som har en tillsvidareanställning som sträcker sig över föräldraledigheten samt omfattar föräldrar boende i både tätort och glesbygd. Intervjuer har även gjorts med bland annat arbetsgivare.²⁷

Det finns mycket material i form av utfallsrapporter utgivna av bland annat Riksförsäkringsverket (RFV), numera Riksrevisionen, och Inspektionen för Socialförsäkringen (ISF). Riksrevisionen, före detta RFV, är en granskningsmyndighet som har till uppgift att utföra oberoende revision av vad statens medel används till och hur effektivt det sköts. Syftet är förstås att bidra till insynen som ska råda i statligt styrda organisationer och myndigheter.²⁸ ISF har också till uppgift att granska och utöva tillsyn, men de är specifikt inriktade på socialförsäkringen och dess förmåner. De skall värna om rättssäkerheten och effektiviteten, att utbetalningar sker på rätt sätt och inom rätt tid.²⁹ Av

²⁴Oláh 2001:29 Article 2

²⁵Oláh 2001:41f Article 2

²⁶Cedstrand 2011:11ff

²⁷Bekkengen 2002:47f

²⁸ www.riksrevisionen.se

²⁹ www.inspsf.se

dessa myndigheters omfattande material har vi tagit del av en rapport ifrån vardera. *Spelade pappamånaden någon roll?: pappornas uttag av föräldrapenning*, utgavs år 2002 av RFV och analyserar utfallet av pappamånadens införande med fokus på pappornas uttag av föräldraledighet med barn födda 1993 och 1996. ISF:s rapport ifrån 2012, *Ett jämställt uttag? Reformen inom föräldraförsäkringen*, analyserar utfallet av andra senare reformer inom föräldraförsäkringen, framförallt Jämställdhetsbonusen.³⁰ I dessa rapporter har man sett ifall reformer som vill främja ett jämställt uttag av föräldraledighet har lett fram till sitt syfte. Uttaget av föräldraledighet har satts i samband med olika faktorer som i vissa fall har visat sig ha visst samband. Dessa myndigheter har enligt 24 kap. 8 § Offentlighets och sekretesslagen (2009:400) rätt att beställa fram datamaterial som är på individnivå. Individdata kan endast lämnas ut i forskningssyfte eller till andra myndigheter enligt lagstiftning.³¹ Att individdata endast lämnas ut i till exempel forskningssyfte beror på att hänsyn ska tas till den enskilde. Såväl när det gäller ekonomiska som personliga förhållanden. Det finns alltså undantag i lagen för vad som anses vara en offentlig handling.³²

Ovan nämnda litteratur har bidragit med de teorier och slutsatser som det valts att kopplas an till i denna studie.

6. Genomgång av datamaterial

Det datamaterialet som används i studien har sitt ursprung hos Statistiska Centralbyrån (SCB). SCB är en organisation som främst får sina uppdrag ifrån regering och olika myndigheter, men de förser också privata kunder med statistik.³³ Deras metoder för insamling av statistisk data är indelade i tre kategorier. Kategorierna företagsundersökningar och individ- och hushållsundersökningars deltagare väljs alla ut på samma sätt nämligen genom en statistisk metod och deras medverkan är viktig då de är specifikt utvalda representanter. Undersökningar inom offentlig sektor har ett särskilt regelverk som reglerar vilka statistiska områden som undersöks, Lagen (2001:99) om den officiella statistiken. Gemensamt för alla tre kategorier är att uppgifterna som lämnas är skyddade av Offentlighets- och sekretesslagen

³⁰ Inspektionen för socialförsäkringen 2012

³¹ www.forsakringskassan.se

³² Dahmström 2011:423

³³ www.scb.se

24 kap. 8 § (2009:400) men även att målet med uppgifterna är främst att skapa god statistisk data.³⁴

Försäkringskassans offentliga statistik som studien använder sig av kommer ifrån Försäkringskassan, den är tillgänglig för allmänheten då den inte är behandlar personuppgifter, den är på riks-, läns- och kommunnivå.³⁵ Uppgifterna kring den registrerade föräldraledigheten kommer ur totalundersökningar och sköts i det administrativa systemet. Försäkringskassan bedömer att deras uppgifter håller en hög kvalitet och bortfall är sällan förekommande. STORE är det datalager där data hämtas ifrån.³⁶

7. Metod

Ett försök till överblick men även en närmare förklaring av metodval kommer i detta kapitel att göras. Redovisningen kommer att omfatta såväl förhållningssättet till teorin som design och avgränsningar. En indelning i olika avsnitt är gjord för att varje del i processen närmare skall försöka förklaras som en individuell beståndsdel men även som en del i kedjan. Tillhörande varje avsnitt finns även en kritisk granskning av den delen av metoden.

7.1 Studiens delar och design

För att kunna uppfylla syftet med denna studie består processen av en rad olika delar, dessa delar knyts samman då de bygger på och påverkar varandra. I grunden är det behovet av att applicera den forskning som finns inom ämnet på ett område som tidigare inte har undersökts men som i sig har en sådan status att genomförandet av betydande förändringar är möjliga.

Den empiriska delen utgörs av deskriptiv statistik som ringar in de skillnader, i och med detta även den problematik, som finns inom området av ett ojämnt uttag av föräldraledighet mellan könen och skillnader svenska kommuner emellan. Statistiken fördelas därmed i 7 faktorer som väntas ha en influens över valet av uttagen föräldraledighet, men även en uppdelning samt rangordning av alla kommuner utförs.

³⁴ www.scb.se

³⁵ www.forsakringskassan.se

³⁶ www.forsakringskassan.se

Denna studie har drag av en tvärsnittsdesign vilket uppskattas då det är fördelaktigt när det är samband och mönster som ska försöka fastställas. En svaghet i designen är att dess positiva egenskaper lätt kan används på fel sätt vilket leder till felaktiga samband. För även om det ofta går att konstatera att ett samband finns mellan två fenomen är det lätt hänt att det hela i grunden beror på en tredje icke upptäckt händelse.³⁷ Att detta kan vara fallet med denna studie lika så bör noteras. Då en analys av alla möjliga faktorer inte görs finns det alltid ”ett tredje fenomen” som kan ha en inverkan på resultatet. Däremot är inte det inte i studiens syfte att med exakthet fastställa vilka faktorer som påverkar valen kring föräldraledighet och anledningarna till skillnader kommuner emellan. Därav kommer att det tredje fenomenet inte fördärva de slutgiltiga resultaten.

7.2 Val av statistiskt underlag

I studiens statistiska del ingår alla Sveriges kommuner för de undersökta åren. Det har inte genomförts något urval bland kommunerna alltså har inte någon kommun ratats innan gruppering utifrån uttag föräldraledigheten gjorts. Bra att veta är däremot att hela Gotland är en kommun även om kommunens uppgifter i detta fall innefattar de som normalt sett landstinget skulle ha skött. De undersökta kommunerna uppgår alltså till ett antal av 290 stycken, vilket gör att grunden för att visa mönster är god.

Vidare har valet av vilka faktorer som skall granskas i studien sin grund i den teori som finns inom området. Att Meyer (2007) diskuterar kring hur familjens arbetsmarknadsanknytning ser ut, nämns mer ingående i studiens teorikapitel (2.), har resulterat i att studien närmare granskar kommunernas *sammanräknade förvärvsinkomster* samt den *procentuella andelen öppet arbetslösa* som finns. Motiverande för att undersöka dessa två faktorer är att de är de som främst kan tänkas ha en inverkan på en familjs ekonomiska situation. Huruvida en familjs medlemmar fortfarande bor tillsammans eller om de har separerat menar Oláh (2002) är en faktor som påverkar vilken vikt som läggs på att jämställdhet skall råda inom familjen. En faktor som i studien anses kunna ge indikationer på eventuella samband för detta är hur stor *procentuell andel barn som bor med ensamstående förälder*. Den teoretiska utgångspunkten i Oláhs forskning från 2001 (artikel 2002) menar att det är viktigare för de mammor som har en högre utbildning med en jämställd familj, medan det alltså skulle vara mindre viktigt för de

³⁷Bryman, 2011:64

med lägre utbildning. För att bäst kunna koppla detta till syftet med studien har valet gjorts att se närmare på hur stor andel av kommuninvånarna som har en högre utbildning, alltså hur stor *procentuell andel av kommuninvånarna har eftergymnasiala studier på minimum 3 år*. Som ett resultat av att en familj har gjort prioriteringen att skaffa sig en utbildning är det troligen som så att resurser i form av främst tid har lagts på att bli högutbildade. På grund av denna prioritering kan man vänta sig att åldern höjs hos föräldrarna innan de väljer att skaffa sitt första barn. Att inkludera faktorerna *moders ålder vid förstfödda barnet* samt *faderns ålder vid förstfödda barnet* är i studiens intresse då detta kan stärka analyserna kring utbildningens inverkan på föräldraledighetsuttaget. Inverkan av 7 faktorer på fördelning av uttagen föräldraledighet undersöks i studien, i detta stycke är 6 av dem hittills motiverande. Den 7 faktorn är av demografisk art och består i att göra bilden av kommunen mer omfattande. En granskning av hur stor *procentuell andel utrikesfödda* som bor i kommunen görs alltså och detta för att bilden av demografin ska vara tydligare, detta har även i RFVs rapport från 2002 noterats att det finns ett möjligt samband mellan jämställdhet och ursprung.

7.3 Avgränsningar

Då genomförandet av denna studie planerades var det en faktor som spelade en avgörande roll; tiden. Även om antalet variabler som man kan tänkas undersöka är nästintill oändligt och antalet kommuner i Sverige uppgår till 290 stycken så sätter den förfogade tidsramen en tydlig begränsning. Utfallet blev att studien fokuserar på att undersöka 10 variabler hos ett urval av Sveriges 290 kommuner under året 2005 som kan ha ett samband med uttagen föräldraledighet. År 2005 valdes som undersökningsår då det är representativt. Detta för att variablerna inte har påverkats av någon svensk ekonomisk kris under ett antal år, såsom 1990-talskrisen. Arbetsmarknadsanknytningen för en familj är ett exempel på ett område som skulle kunnat påverkas av en ostabilitet i ekonomin.

Begränsningen till Sverige och den Svenska Föräldraförsäkringen gjordes då en ytterligare utbredning inom till exempel Norden och grannländernas motsvarigheter till föräldraförsäkringen inte hade bidragit till några samband, då utformningen av till exempel liknande försäkringar ser helt olika ut från land till land. Att prioritera antalet variabler föll sig som mer naturligt.

- *Procentuell andel utrikesfödda*
- *Sammanräknad genomsnittlig förvärvsinkomst i tusen kronor för kvinnor samt män*
- *Procentuellt öppet arbetslösa*
- *Procentuell andel av kvinnor samt män med minimum eftergymnasiala studier på 3 år*
- *Modern och faderns genomsnittliga ålder vid förstfödda barnet*
- *Procentuell andel barn som bor med ensamstående förälder*

Att ha ett utökat antal variabler hade gett studien mer material till analysen vilket möjligen kunnat ge en mer omfattande men möjligen även en bättre bild av vilka samband som finns och vilka slutsatser som går från dem att dra.

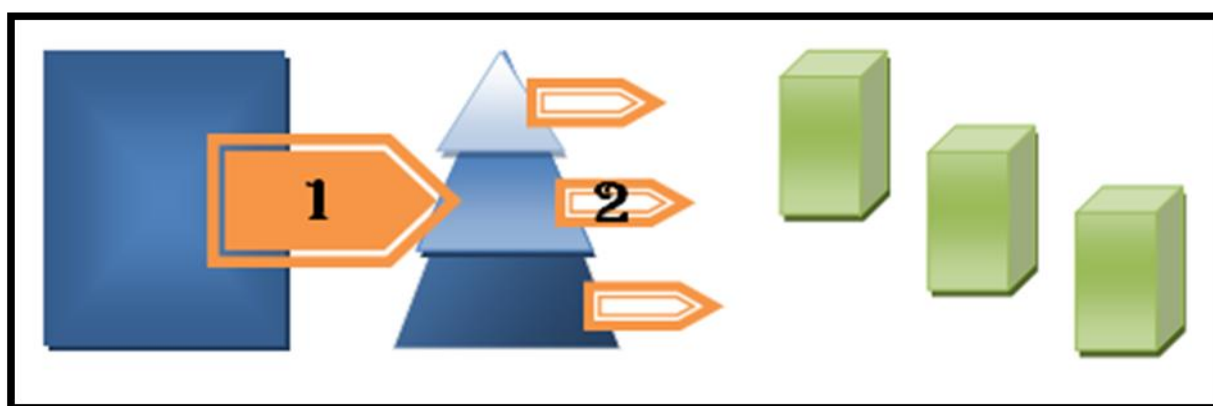
7.4 Bearbetning av statistik

Arbetet med studiens statistik har skett i Statistical Package for the Social Sciences, numer känt som SPSS. En sortering av materialet var nödvändig dels för att kunna genomföra analyserna men även för att kunna sammanställa tydliga grafer.

Då en stor del av studiens mål är att visa på vilka områden som kan ha en inverkan på uttaget av föräldraledighet utgörs grunden till studien av statistik kring just uttagen föräldraledighet. Själva uttaget av föräldraledighet är indelad efter kommunens generella fördelning mellan kvinna och man och den beskrivs i procent. Till exempel: i en kommun där kvinnor tar ut största delen av föräldraledigheten kommer procentsatsen att överstiga 50 %, motsvarande kommer männens procentsats att understiga 50 %. Utifrån denna fördelning mellan kvinnor och män kan en rangordning göras av Sveriges kommuner, från mest jämna uttag av föräldraledighet (50/50) till mest ojämna (se steg 1 i figur 1). I den gjorda rangordningen sätts intervaller upp, intervallerna är konstruerade för att kunna dela upp rangordningen i jämna procentintervaller à 2 %, exempelvis 60-62 %, 62,1-64 % osv. (se figur 3), från lägsta till högsta procent av föräldraledighetsuttag gjord av kvinnor.

En representativ kommun för varje procentintervall väljs ut genom att den motsvarar medianen i intervallet (se steg 2 i figur 1). Skulle intervallet innehålla ett ojämnt antal kommuner kommer den kommun som ligger avrundat uppåt från medianen att representera intervallet.

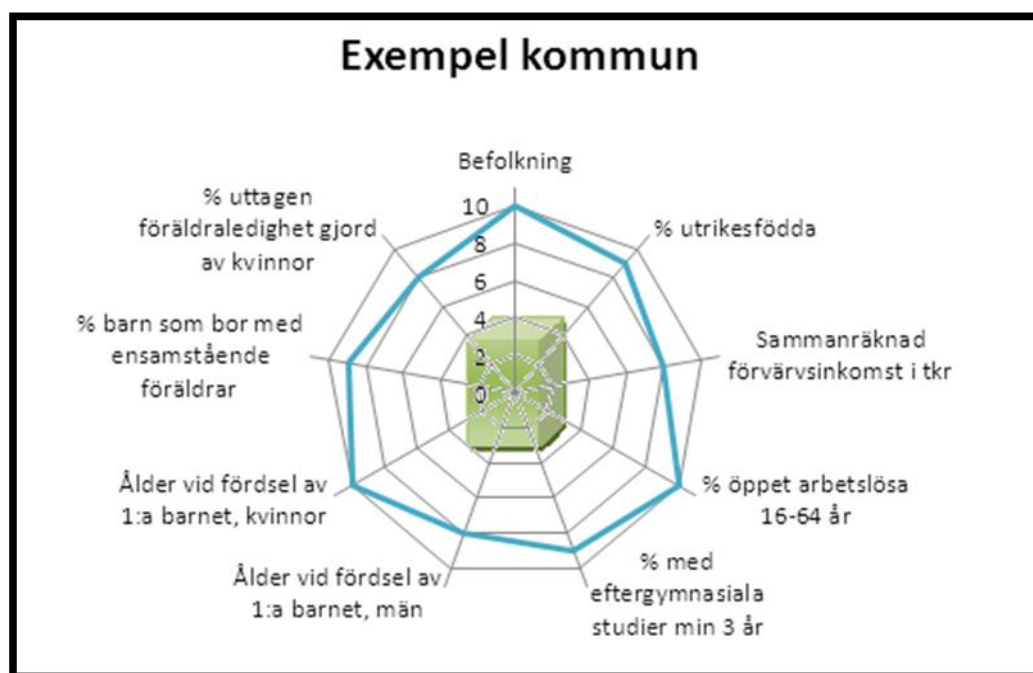
Det är efter denna grundgruppering som studiens studieobjekt fastställts i form av x antal kommuner. I och med denna urvalsmetod så kan det inte garanteras att kommunerna varken är geografiskt jämnt spridda eller storleksmässigt olika. Det som däremot genereras i och med metoden är att studieobjekten täcker in hela spannet av möjliga fördelningar av föräldraledigheten mellan föräldrarna för det undersökta året, vilket återkopplar till kärnan i studien.

Figur 1: Materialet av hur föräldraledigheten tas ut rangordnas i steg 1 för att fastställa kommunernas ordning, från jämnast uttag i toppen till mest ojämn fördelning i botten. Då intervaller har satts upp med 2 % mellanrum väljs mediankommunen i varje intervall ut som representant för just sitt intervall.

Vidare görs ytterligare en sortering för att sammanställa all variabelstatistik hos tillhörande kommun. Sorteringen görs i kommuner, mödrars ålder vid förstfödda barnet, fäders ålder vid förstfödda barnet, sammanräknad förvärvsinkomst, procentuell andel kommuninvånare med minimum eftergymnasiala studier på 3 år, procentuell andel öppet arbetslösa, procentuell andel utrikesfödda, procentuell andel barn som bor med ensamstående förälder samt procentuellt uttag av föräldraledighet gjord av kvinnor. Faktorer som kan påverka slutresultatet är felaktigt inrapporterade siffror. Att risken för detta skulle ha någon större inverkan på slutresultatet bedöms som relativt liten i och med det totala antalet kommuner som från början omfattas av studien samt den ”utjämnande” effekt det har.

Den genomförda sorteringen av data har möjlighet att beskriva vilken spridning det finns mellan kommunerna och de olika variablerna, däremot skulle en resultatredovisning i form av endast tabeller vara otydligt och svårtolkad. Detta motiverar användandet av polargrafer (se figur 2).

Figur 2: Polargraf över representantkommunernas resultat.

Hur resultaten omvandlas till poäng för att passa bra med användandet av polargrafer samt en närmare beskrivning av deras innebörd och bidrag till studien motiveras i nästa delkapitel (7.5).

7.5 Definition av variabel

Då resultatet av studien skall innefatta en gruppering av Sveriges kommuner i förhållande till uttaget av föräldraledigheten kommer en poängsättning att genomföras. Resultatet från analysen av varje variabel kommer att hamna inom intervallet för en viss poäng. Poängintervallen, i , tilldelas en vikt från ett till tio poäng, där ett högt poäng som resultat ges av ett högt värde. Intervalllängden, Δ , beräknas enligt

$$\Delta = \frac{(x_1 - x_2)}{10} \quad (1)$$

Där x_1 är det högsta registrerade variabelvärdet och x_2 är det lägsta. Då intervalllängden räknats ut beräknas de tio intervallstegen enligt

$$p(i) = \Delta i + x_2, \quad i = 1, 2, \dots, 10 \quad (2)$$

där p är det i :te intervallens övre gräns.

Exempel: Jämförelse mellan exempelkommuner och deras befolkning.

$x_1 = 70300$ invånare, den största kommunen.

$x_2 = 4700$ invånare, den minsta kommunen.

Variabelresultatet för befolkningen används enligt följande:

Steglängden beräknas enligt ekvation 1

$$\Delta = \frac{(x_1 - x_2)}{10} = \frac{(70300 - 4700)}{10} = 6560$$

Första intervallets övre gräns beräknas enligt ekvation 2

$$p(1) = \Delta i + x_2 = 6560 * 1 + 4700 = 11\ 260$$

→ Variabelresultat för en exempelkommun som hamnar inom spannet 4700-11 260 genererar 1 poäng. För övriga uppgifter kring hur spannet kommer se ut utförs beräkningen igen, det som ändras är i .

Den sammanställda bilden av kommunen redovisas grafiskt med hjälp av en polargraf. Här nedan följer en definition av de olika variablerna.

7.5.1 Procentuell andel utrikesfödda.

Då antalet utrikesfödda mäts för ett år inkluderas även alla som kommit till Sverige för att till exempel bosätta sig under det året, men inkluderas görs även de som adopteras. Som i föregående delkapitel beskrivet redovisas andelen utrikesfödda i procent av kommunens totala antal invånare. De inrapporterade siffror som finns tillgängliga för denna variabel är från 2004, men detta påverkar inte resultaten då dessa siffror inte varierar markant från år till år.

7.5.2 Sammanräknad förvärvsinkomst i tusen kronor för kvinnor samt män.

Att få en bild av hur den ekonomiska situationen ser ut i kommunen kommer delvis att göras genom att se på den sammanräknade genomsnittliga förvärvsinkomsten. Här görs skillnad på män och kvinnor och könen inkluderas inte i samma variabel. Inkomsterna är beräknade som bruttointkomster, alltså innan skatt har dragits av.

7.5.3 Procentuell andel öppet arbetslösa, 16 - 64 år.

Att se till hur stor andel öppet arbetslösa som finns i kommunen är även det en bit av att försöka fastställa kommunens ekonomiska hälsa. Att vara arbetslös är att vara utan ett avlönande arbete. Ser man till en kommuns andel öppet arbetslösa ser man till hur stor andel av arbetskraften som saknar arbetet. Eventuella arbetsmarknadsåtgärder är alltså inte inkluderade i variabeln, detta då arbetsmarknadsåtgärder förändras över tid och till sin konstruktion. Effekten av detta blir även att replikerbarheten av studien ökar.

7.5.4 Procentuell andel kvinnor samt män med minimum 3 års eftergymnasiala studier.

Antalet utbildningar som finns tillgängliga i och utanför Sverige är till det närmaste oändligt. I och med de olika utbildningarnas utformande går det att särskilja olika nivåer (svårighetsgrader), det är dessa som kommer att definiera denna variabel. En eftergymnasial utbildning definieras här som en utbildning à minimum 3 år som genomförs efter det att grundskolan och gymnasiet är avslutat. Kvinnor och män kommer att redovisas separat och det är den procentuella andelen för vardera kön som beräknas, alltså delas antalet eftergymnasialt utbildade kvinnor med det totala antalet kvinnor i kommunen detsamma görs för män.

7.5.5 Modern och faderns ålder vid förstfödda barnet.

Den genomsnittliga åldern för modern och fadern vid födelsen av deras första barn kommer att registreras separat, alltså kommer både modern och faderns ålder att generera enskilda poäng därmed även enskilda staplar i polargrafen. Att inkludera åldern för modern och fadern vid födseln av deras andra barn hade varit en möjlighet som självklart hade bidragit till den demografiska bilden av kommunen i fråga, dock värderas bidraget inte vara av en sådan betydelse att det inkluderas i denna studie då det inte anses ha någon koppling till utbildningsnivå (se 7.2).

7.5.6 Procentuella andelen barn som bor med ensamstående förälder.

Att granska och inkludera denna variabel bidrar till klarhet i befolkningskompositionen och därmed även befolkningsdemografien i kommunen. I och med att variabeln inkluderar barn mellan 0-17 år inkluderar man alla barn till precis innan de blir myndiga. Variabeln inkluderar till skillnad från en alternativ variabel så som antalet skilsmässor i kommunen alla de som separerat men inte nödvändigtvis varit just gifta utan till exempel sambo osv. Att ha separerat grundar sig vart man varit folkbokförd vid två givna tillfällen med ett kalenderår emellan. En

brist som finns med denna statistik är att de sambor som har barn men ej gemensamt registreras som ensamstående föräldrar. Detta leder i sin tur till att antalet barn som bor med samboföräldrar som under året separerat underskattas. *De inrapporterade siffror som finns tillgängliga för denna variabel är från 2004, men detta påverkar inte resultaten då dessa siffror inte varierar markant från år till år.*

7.5.7 Procentuellt uttagen föräldraledighet gjord av kvinnor.

Denna variabel visar hur stor procentuell andel av den tillgängliga föräldraledigheten, på 480 dagar, som tas ut av kvinnor. Detta innebär alltså att den resterande delen upp till hundra procent tas ut av män. Är det som så att dagar inte har tagits ut som heldagar av föräldrarna, utan istället till exempel som halvdagar räknas två halvdagar om till en hel dag.

7.6 Allmängiltiga slutsatser

Det kommer bland annat i studiens slutskede att dras vissa generella slutsatser som resultat av analyserna, då är det viktigt överväga vilken tillförlitlighet dessa slutsatser kan ges. För att tolka slutsatserna rätt är det tre huvudbegrepp som bör tas i beaktande, reliabilitet, replikation och validitet.

Reliabilitet beskriver om studiens resultat hade blivit den samma om man gjorde studien igen, det vill säga upprepade den. God reliabilitet råder då liknande resultat skulle uppnås om studien utfördes igen. Orsakerna till bristande reliabilitet kan bland annat vara att tillfälliga faktorer starkt har påverkat resultatet, alternativt kan måtten med vilka analyserna använder sig av vara bristfälliga eller dåligt konstruerade. Då denna studie använder sig av en poängsättning som är uppbyggd av de inrapporterade siffror som det statistiska materialet består av har studien hög reliabilitet om den genomförs på samma sätt samt med samma studie objekt ytterligare en gång. Däremot bör det vid inbegripande av ytterligare kommuner samt andra undersökningsperioder genomföras en uppdatering av poängsättningsintervallerna då principen bakom metoden alltid är applicerbar men inte anpassad för andra grundförutsättningar.

Begreppet replikation är av snarlik innebörd som reliabilitet men fokuserar mer på om en studie går att upprepa utefter hur väl beskrivet tillvägagångssättet är.³⁸ Då denna studies tillvägagångssätt är relativt enkelt upplagt bör det inte vara några problem att genomföra den en gång till.

Studiens validitet är även den viktig att tänka på när det gäller vilka allmängiltiga slutsatser som dras. Ett problem som tidigare nämnts och som uppstår i just detta skede är att studien brister i den interna validiteten. Vid kartläggningen av kommunerna finns det antal variabler som inte tas med. Det är ett stort antal faktorer som kan ha haft inverkan, åt ett eller annat håll, över kommunernas utveckling som det inte tas någon hänsyn till.³⁹ Det är alltså upp till läsaren att bedöma när de generaliserade slutsatser som dras i studien bör användas i andra fall.

8. Resultat

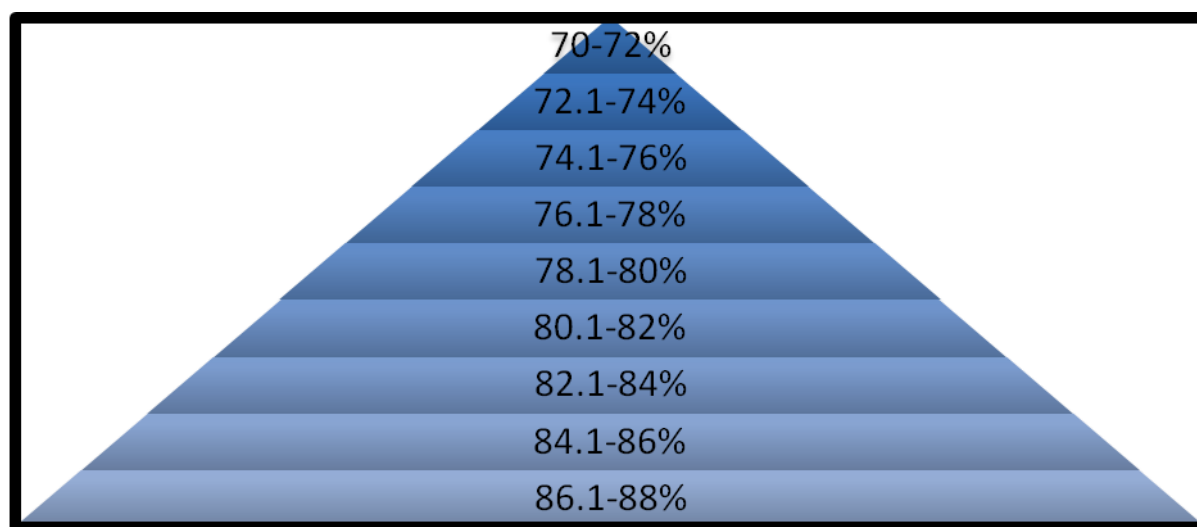
För att komma till denna del av processen i studien har ett antal rangordningar, grupperingar och omvandlingar av resultat utförts. En redogörelse av vad detta genererat kommer att göras i detta kapitel.

Första steget för att fastställa vilka skillnader som finns i uppdelningen mellan föräldrar, av föräldraledigheten, görs genom att uttaget av föräldraledigheten rangordnas (se figur 1, steg 1). Hur detta utfall ser ut kommun för kommun redovisas i bilaga 1. Det spanns som i och med denna rangordning uppstår kommunerna emellan har sina två yttersta noteringar med Åsele kommun i ”toppen” (71.30 % uttaget av kvinnor samt 28.70 % uttaget av män) samt Eda kommun i ”botten” (87.80 % uttaget av kvinnor samt 12.2 % uttaget av män).

Det är av denna rangordning en första gruppering görs, från 70 % och vidare upp mot 100 % sätts en gräns efter varje 2 % som passeras av uttagen föräldraledighet gjord av kvinnor. Satta gränser blir då 72 %, 74 %, 76 %, 78 %, 80 %, 82 %, 84 %, 86 % osv. I och med dessa gränser bildas det naturligt 9 procentintervaller (se figur 3) i och med att den lägst registrerade fördelningen ligger på 71.30 % och motsvarigheten på motsatta änden av spannet är 87.80 %.

³⁸Bryman 2011:49

³⁹Bryman 2011:49f

Figur 3: Då gränser sätts med 2 % mellanrum, för uttagen föräldraledighet av kvinnor, genereras 9 procentintervall som alla Sveriges kommuner hamnar inom år 2005.

Att fastställa en kommun som representant för varje procentintervall går efter gränssättningen att göra utan problem då det är medianen i varje procentintervall som får representera, alternativt den kommun som ligger avrundat uppåt från medianen. Till följd av att det inte finns någon kommun i Sverige under 2005 där kvinnor tar ut mellan 72.10 % - 74 % kommer studien att omfatta, utöver storstäderna, dessa 8 kommuner:

<i>Riket</i>	80,5
Åsele	71,30
Storfors	75,00
Vara	77,60
Arvidsjaur	79,20
Motala	80,90
Essunga	82,70
Munkfors	84,50
Strömstad	86,70

Tabell 1: Riket samt de 8 representantkommunernas uttagna föräldraledighet gjord av kvinnor, i procent för 2005.

Att de åtta representantkommunerna är fastställda gör att varje variabel nu kan analyseras närmare. Som tidigare nämnts (för närmare förklaring se 7.5) omvandlas varje kommuns resultat till poäng, som sedan används i polargrafen för att göra resultaten mer överskådliga.

Då variabelresultaten omvandlas (enligt ekvation 1 samt 2) används följande tre tabeller (tabell 2, 3 samt 4):

Poäng, <i>i</i>	Variabelresultat:		
	<i>Utrikesfödda, %</i>	<i>Förvärvsinkomst, tkr män</i>	<i>Förvärvsinkomst, tkr kvinnor.</i>
1	3.00 – 4.50	192.20 – 195.14	152.4 – 154.09
2	4.60 – 6.00	195.15 – 198.08	154.10 – 155.78
3	6.10 – 7.50	198.09 – 201.02	155.79 – 157.47
4	7.60 – 9.00	201.03 – 203.96	157.48 – 159.16
5	9.10 – 10.50	203.97 – 206.90	159.17 – 160.85
6	10.60 – 12.00	206.91 – 209.87	160.86 – 162.54
7	12.10 – 13.50	209.88 – 212.78	162.55 – 164.23
8	13.60 – 15.00	212.79 – 215.72	164.24 – 165.92
9	15.10 – 16.50	215.73 – 218.66	165.93 – 167.61
10	16.60 – 18.00	218.67 – 221.60	167.62 – 169.30

Tabell 2: Omvandlingstabell från variabelresultat till poäng.

Poäng, <i>i</i>	Variabelresultat:			
	<i>Öppet arbetslösa, %</i>	<i>Eftergymnasiala studier, % män</i>	<i>Eftergymnasiala studier, % kvinnor</i>	<i>Faderns ålder vid första barnet</i>
1	3.30 – 3.79	2.90 – 3.29	4.9 – 5.25	28.590 – 28.885
2	3.80 – 4.28	3.30 – 3.68	5.26 – 5.60	28.886 – 29.180
3	4.29 – 4.77	3.69 – 4.07	5.61 – 5.95	29.181 – 29.455
4	4.78 – 5.26	4.08 – 4.46	5.96 – 6.30	29.456 – 29.750
5	5.27 – 5.75	4.47 – 4.85	6.31 – 6.65	29.751 – 30.045
6	5.76 – 6.24	4.86 – 5.24	6.66 – 7.00	30.046 – 30.340
7	6.25 – 6.73	5.25 – 5.63	7.01 – 7.35	30.341 – 30.635
8	6.74 – 7.22	5.64 – 6.02	7.36 – 7.70	30.636 – 30.930
9	7.23 – 7.71	6.03 – 6.41	7.71 – 8.05	30.931 – 31.250
10	7.72 – 8.20	6.42 – 6.80	8.06 – 8.40	31.251 – 31.540

Tabell 3: Omvandlingstabell från variabelresultat till poäng.

Poäng, <i>i</i>	Variabelresultat:		
	<i>Moderns ålder vid första barnet</i>	<i>Barn som bor med ensamstående, %</i>	<i>Föräldraledighet uttagen av kvinnor, %</i>
1	25.640 – 25.939	17.00 – 18.50	71.30 – 72.84
2	25.940 – 26.238	18.60 – 20.00	72.85 – 74.38
3	26.239 – 26.537	20.10 – 21.50	74.39 – 75.92
4	26.538 – 26.836	21.60 – 23.00	75.93 – 77.46
5	26.837 – 27.135	23.10 – 24.50	77.47 – 79.00
6	27.136 – 27.434	24.60 – 26.00	79.01 – 80.54
7	27.435 – 27.733	26.10 – 27.50	80.55 – 82.08
8	27.734 – 28.032	27.60- 29.00	82.09 – 83.62
9	28.033 – 28.331	29.10 – 30.50	83.63 – 85.16
10	28.332 – 28.630	30.60 – 32.00	85.17 – 86.70

Tabell 4: Omvandlingstabell från variabelresultat till poäng.

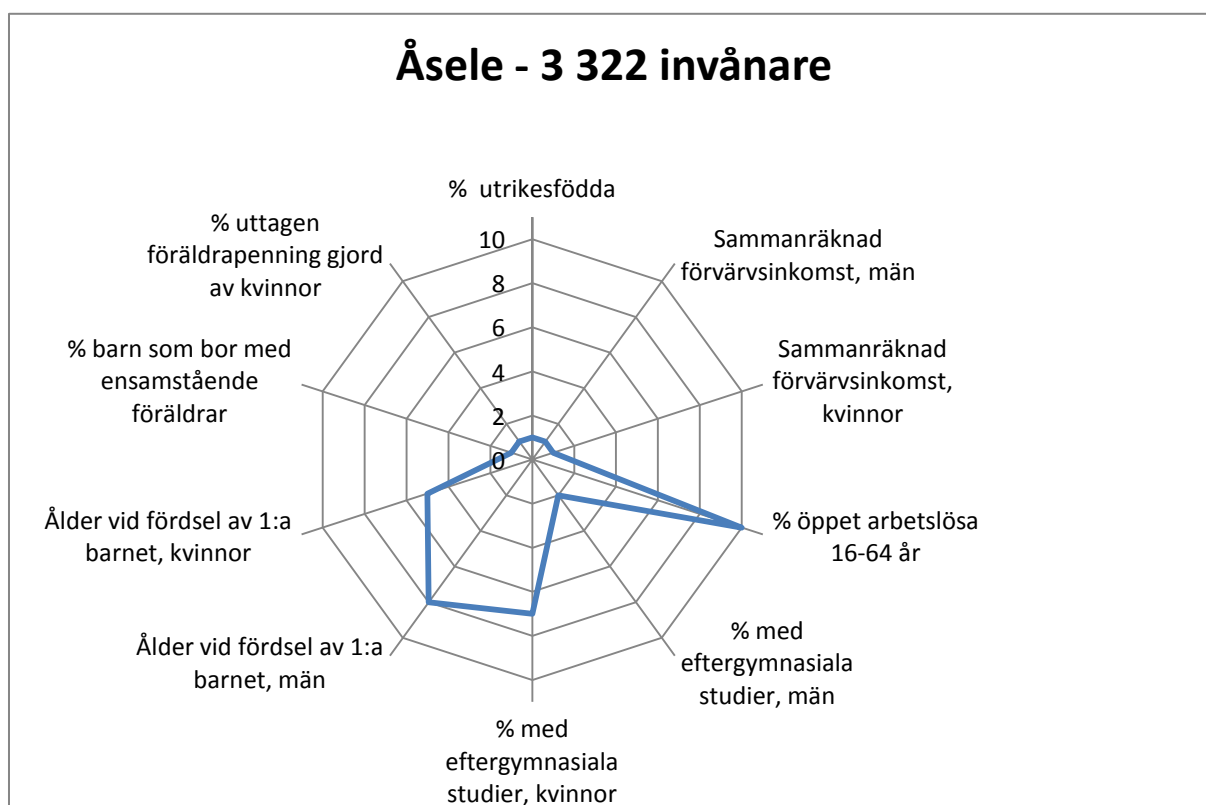
Studiens redovisning av resultat görs utifrån uttagen föräldraledighet och detta har lett till tre grupper. Detta då de stora dragen av påverkande faktorer lättare går att urskilja. De tre grupperna är Kommungrupp 1 där de mest jämställda kommunerna granskas och Kommungrupp 2 där de kommunerna med störst skillnader mellan kvinnor och män undersöks. Samt Kommungrupp 3 där Sveriges tre största städer också undersöks närmare. Detta är en utveckling av studien och en sorts kontrollgrupp då det under urvalsprocessen inte kom med några av Sveriges största städer.

8.1 Kommungrupp 1: De mest jämställda kommunerna

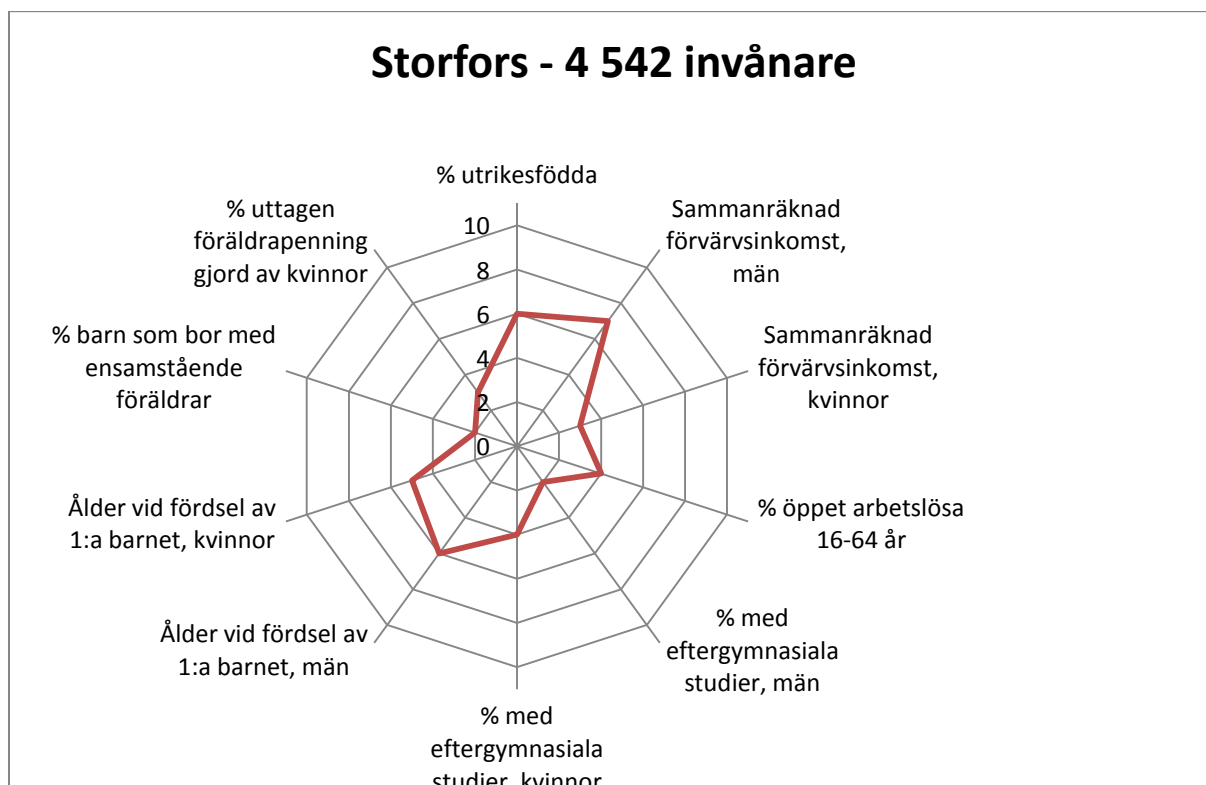
Att vara mest jämställd innebär i denna studie att kommunerna har en fördelning av föräldraledigheten som är så jämt fördelad mellan män och kvinnor som möjligt. Idealet vore alltså att föräldraledigheten delades helt lika, 50-50, mellan föräldrarna. I Sverige under hela 2005 finns det ingen kommun som uppnår detta idealvärde, närmast hamnar däremot Åsele kommun med 71.30 % av dagarna uttagna av kvinnor samt 28.70 % av männen.

Åsele är en av de kommunerna som representerar denna grupp, men även Storfors kommun (75 % av dagarna uttagna av kvinnor samt 25 % av männen) har kvalificerat sig som en av de mest jämställda kommunerna.

Kommungrupp 1:s representanter är båda små kommuner (Åsele: 3322 invånare, Storfors 4542 invånare) utan direkt anknytning till någon storstad, de är alltså inga kranskommuner. Åsele kommun är beläget i Västerbottens län medan Storfors ligger något mer söderut i Värmlands län. Fler likheter och även skillnader finns kommunerna emellan, som däremot kan utläsas av figur 1 samt 2 genereras liknande grafer. Sett till kommunernas olikheter råder det störst skillnad i nivåer av arbetslöshet, Åsele har en hög arbetslöshet (8.2 %) medan Storfors har lägre (5.1 %). I resten av variablerna finns det varierande resultat, dock är dessa variationer mindre och resultaten ligger närmare varandra.

Figur 4: Polargraf av Åsele kommun.

Figur 5: Polargraf av Storfors kommun.

En granskning över vilka kommuner det är som, med hjälp av sin fördelning av föräldraledighet (mellan 70 % och 76 %), har kvalificerat sig till Kommungrupp 1 visar att detta är en grupp för endast en liten del av Sveriges kommuner. Gruppen består av Åsele, Robertsfors, Vännäs, Storfors, Umeå och Malå (för exakta siffror se bilaga 1, föräldraledighetsfördelning 2005).

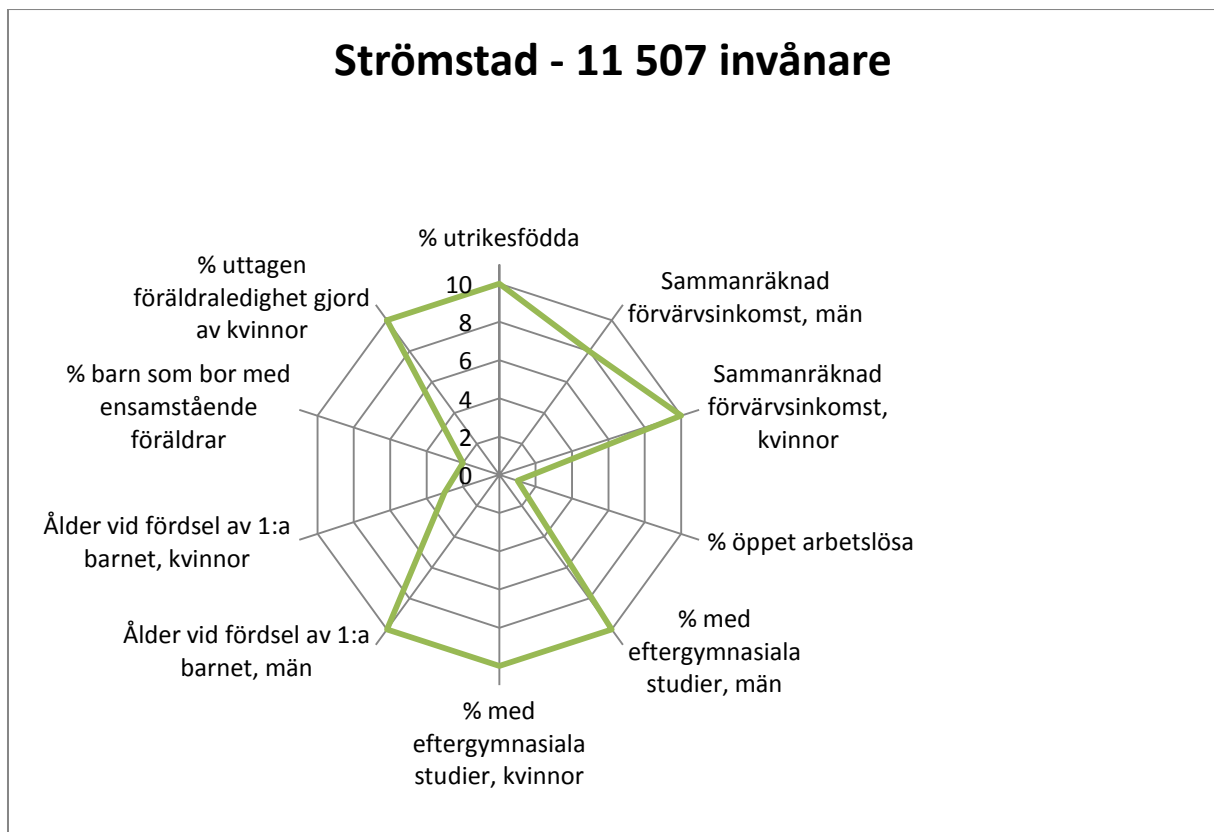
Typiskt för Kommungrupp 1 är:

- Generellt ett lågt antal invånare, under 5000 invånare.
- Andelen totalt uttag av föräldraledighet håller en relativt jämn nivå i fördelningen mellan män och kvinnor, under 75 % uttaget utav kvinnor.
- Den procentuella andelen av kommungruppens invånare som väljer att utbilda sig eftergymnasialt är större bland kvinnor än bland män.
- Medelåldern för män och kvinnor vid födseln av det förstfödda barnet skiljer sig men det ligger närmare 27 år för kvinnor och 30 år för män.
- Andelen barn som bor med ensamstående föräldrar är låg, upp till 19 %.

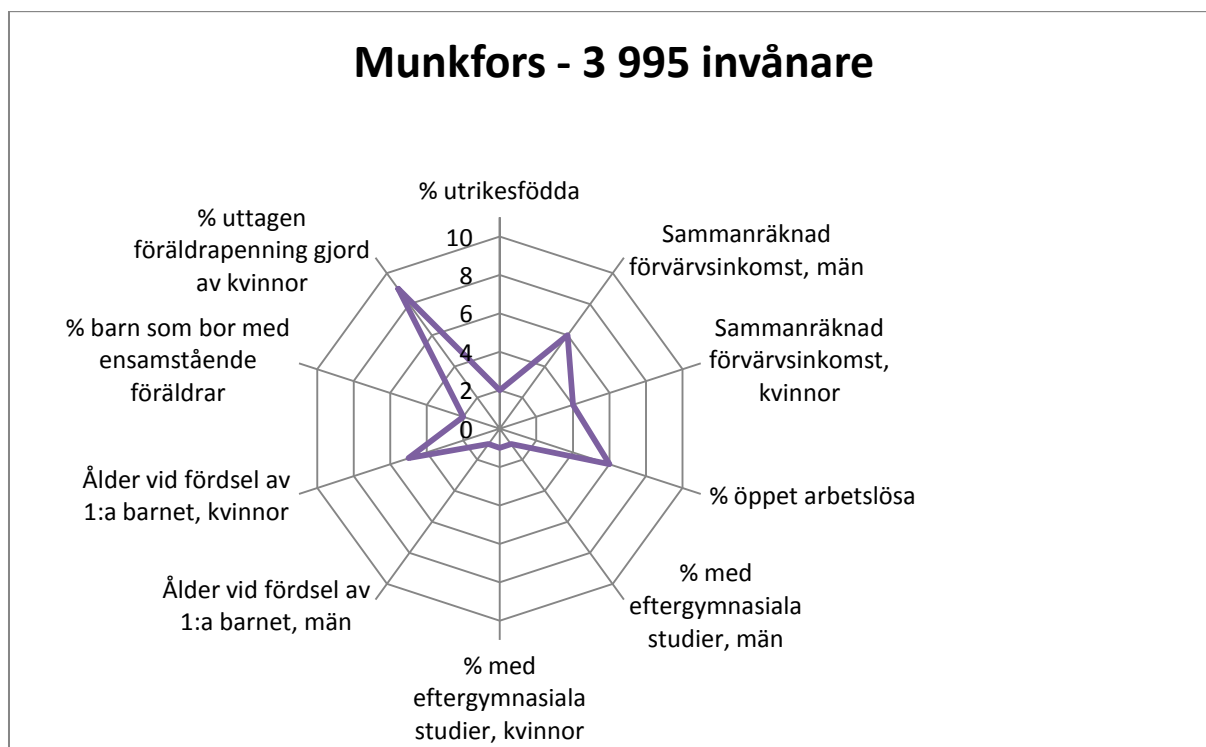
8.2 Kommungrupp 2: De minst jämställda kommunerna

Som representant för Kommungrupp 2 har man i motsats till Kommungrupp 1, med sin ungefärliga 70/30 fördelning, stora skillnader i uttaget av föräldraledighet mellan könen. Representanterna för denna grupp utgörs av de två kommuner, av de 8 granskade, som har högst andel föräldraledighet uttaget av kvinnor. Skillnaderna mellan könen är därmed störst i Strömstad och Munkfors, 86.7 % respektive 84.5 %. Invånarantalet i dessa kommuner visar på att även dessa är små kommuner. Strömstad kommun ligger i Västra Götalands län medan Munkfors är beläget i Värmlands län.

I Kommungrupp 1 gick det att se flertalet likheter mellan kommunerna, medan det i denna grupp inte går att finna lika många. Gemensamt har kommunerna att de är av mindre storlek (Strömstad: 11507 invånare, Munkfors: 3995 invånare) och att de har hög andel av föräldraledighet som tas ut av kvinnor, som tidigare nämnts. De har också lika stor andel barn som bor med ensamstående förälder (20 %). Utöver detta är det inte mycket som är lika hos de två kommunerna. De skiljer sig åt i allt ifrån nivån av arbetslöshet i kommunen till andelen invånare med eftergymnasiala studier.

Figur 6: Polargraf av Strömstad kommun.

Figur 7: Polargraf av Munkfors kommun.

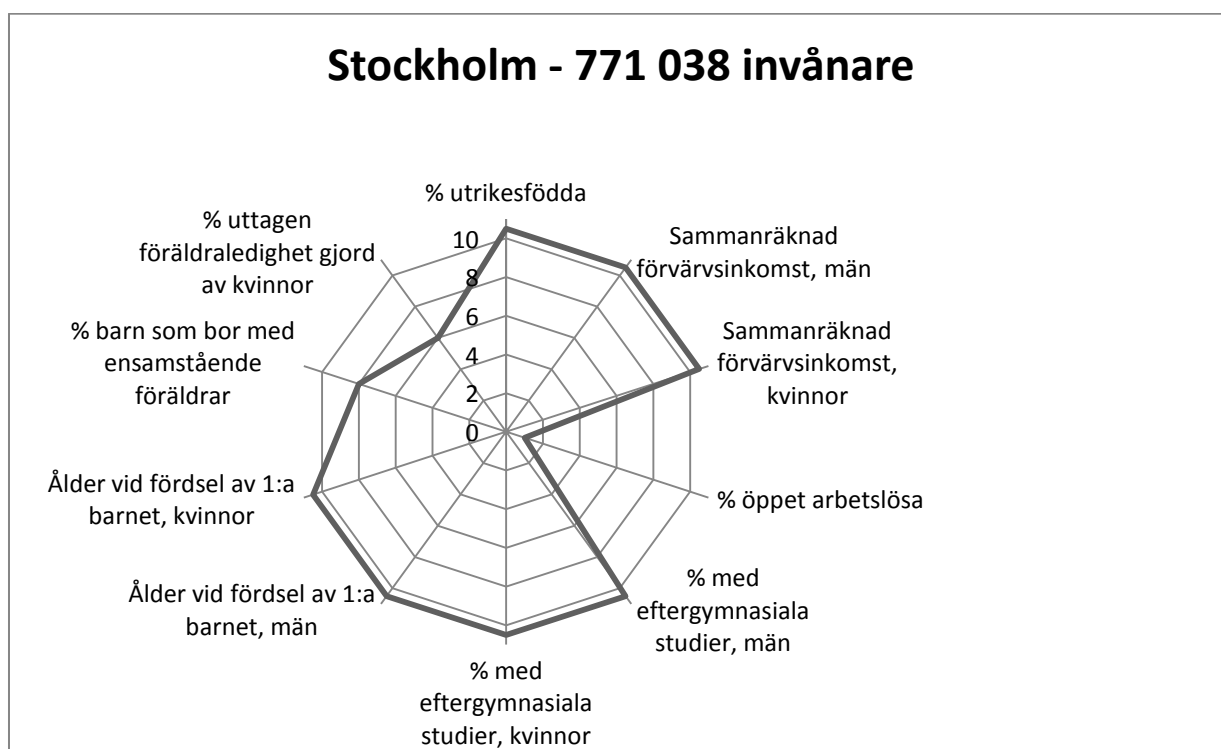
Typiskt för Kommungrupp 2:

- Andelen totalt uttag av föräldraledighet är ojämnt fördelad mellan män och kvinnor, minimum 84 % av dagarna är uttagna av kvinnor.
- Invånarantalet är lågt, under 12 000 stycken invånare.
- Som mest bor 20 % av barnen med ensamstående förälder.

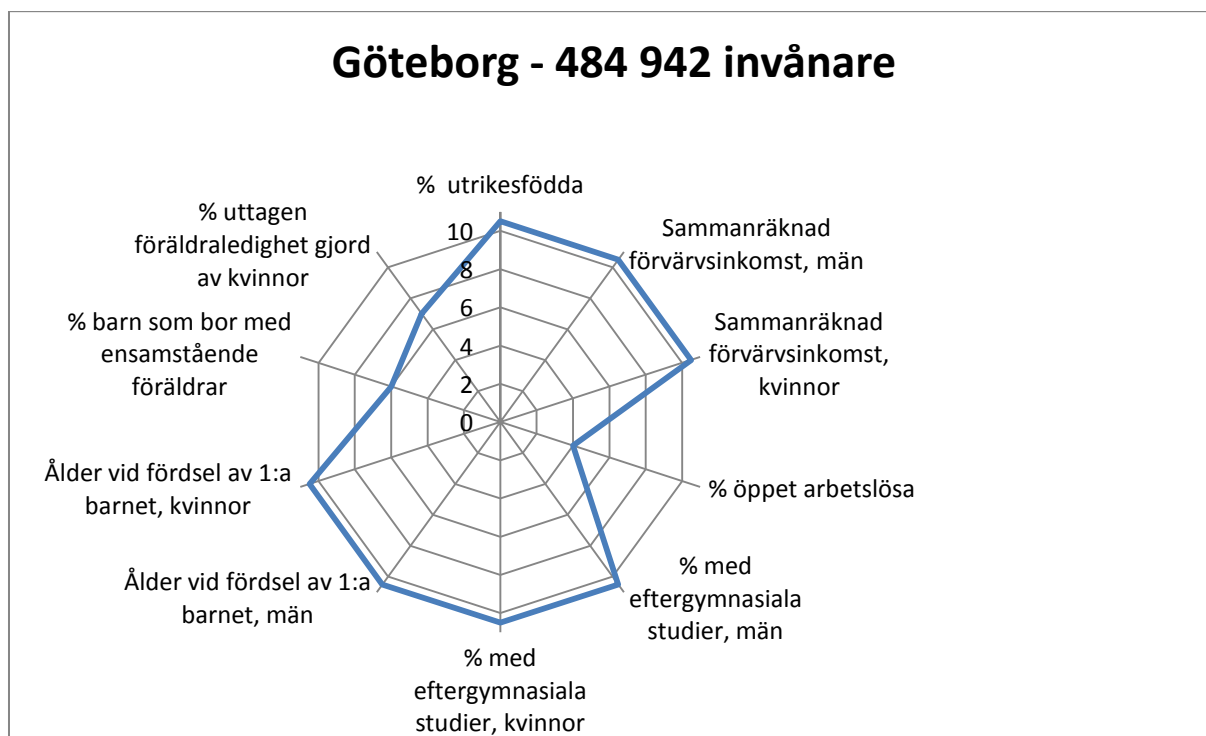
8.3 Kommungrupp 3: Storstäder

För att även ge en bild av hur det kan se ut i en storstad, har det i studien valts att göra samma typ av analys över Sveriges tre största städer. Som tidigare nämnts krävs det ingen urvalsprocess, städerna är Stockholm, Göteborg och Malmö. Storstäderna redovisas på samma sätt och med samma skala som övriga städer i studien, då deras resultat annars skulle ha påverkat vilket poängresultat de övriga städerna får. Är enorstads resultat större än vad som ryms i resultatintervallet kommer detta omvandlas till ett poäng á 10.5 för vara kompatibelt med övriga kommuner. Trots städernas geografiska spridning över landet uppvisar resultaten likheter. I jämförelse med de två andra kommungrupperna har Kommungrupp 3 en övervägande del höga värden. Speciellt för denna kommungrupp är att alla tre kommuner uppvisar en hög andel invånare med eftergymnasiala studier samtidigt som de har ett högt

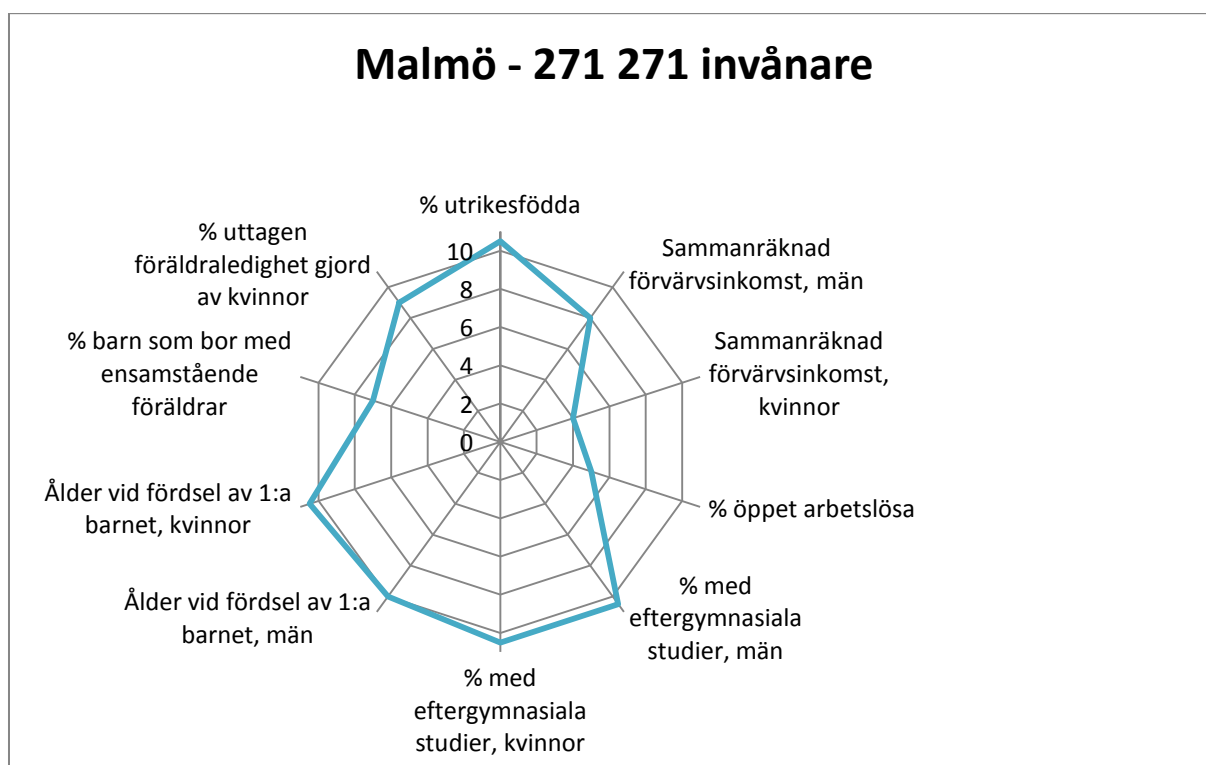
invånarantal. Ännu en avvikelse hos Kommungrupp 3 är att invånarna väljer att skaffa barn vid en högre ålder än de två andra kommungrupperna. Variationer finns dock även inom denna kommungrupp, till exempel uttag av föräldraledighet. I Stockholm är det vanligare att man fördelar föräldraledigheten mer lika mellan föräldrarna då kommunen har procentuellt lägst andel dagar uttagna av kvinnor (79,3 %), därefter Göteborg (81,5 %) och Malmö (84,5 %).

Figur 8: Polargraf av Stockholms kommun.

Figur 9: Polargraf av Göteborgs kommun.

Figur 10: Polargraf av Malmö kommun.

Typiskt för Kommungrupp 3:

- Ett högt invånarantal, över 50 000 invånare.
- Andelen uttagna dagar av föräldraledighet håller sig till den övre delen av skalan, mellan 79 – 85 % uttagna av kvinnor.
- En mellan till låg andel arbetslösa, 5,5 – 3,6 % öppet arbetslösa.
- En generellt hög sammanräknad förvärvsinkomst, för män 214 - 284 tusen kronor och för kvinnor 158 – 209 tusen kronor.
- Genomgående hög medelålder vid förstfödda barnet, 29 – 33 år för män och kvinnor.
- En hög andel utrikesfödda i kommunen, 19 – 25 %.
- En medel till hög andel invånare med eftergymnasiala studier, 3 år eller mer, för män 13 – 19 % och för kvinnor 14 – 20 %.
- En medel till hög andel barn som bor med ensamstående förälder, 27 – 29 %.

9. Analys

I analysen kommer fokus att ligga på det som tidigare har benämnts som typiskt för respektive kommungrupp. Alla variabler kommer inte i detalj att diskuteras då det är bilden av kommungruppen i sin helhet som är intressant och ska tolkas.

9.1 Kommungrupp 1: De mest jämställda kommunerna

Med utgångspunkt i Oláhs teorier kring hur utbildningsnivå och relationsstatus påverkar synen på vilken nivå av jämställdhet en familj bör ha, kan det antas hur kommungrupp 1:s resultat bör se ut. Ett antagande är att kommungruppen kommer att visa att en stor andel av befolkningen har eftergymnasial utbildning och att mammans och pappans ålder vid förstfödda barnet därmed är högre, då det antas att fler år har lagts på studier innan man väljer att skaffa barn. Då Oláh säger att mindre jämställda förhållanden i högre grad leder till skilsmässor, skulle det i jämställda kommuner vara ovanligt förekommande med i detta fall barn som bor med ensamstående förälder.

Ställs studiens resultat mot de antaganden som kan göras utifrån Oláhs teorier går det snabbt att konstatera att de inte faller ut som väntat. Inom Kommungrupp 1 ligger den procentuella andelen kvinnliga invånare med eftergymnasial utbildning inte på den höga nivå som den enligt teorin borde, med tanke på att det är de mest jämställda kommunerna som granskas. Till

följd av att det inom Kommungrupp 1 inte läggs omfattande resurser i form av tid på eftergymnasial utbildning, har det i studien antagits att detta kommer sänka föräldrarnas medelålder vid förstfödda barnet. Som väntat är mammans och pappans medelålder vid förstfödda barnet relativt låg, 27 år för mamman och 30 år för pappan, i jämförelse med riksgenomsnittet i Sverige som under åren 2005 – 2009 är 29 år för mamman och 31,4 år för pappan.⁴⁰ Något som däremot uppfyller förväntningarna är kopplingen mellan jämställdhet och skilsmässor. Då detta är den kommungrupp vars medlemmar delar på föräldraledigheten mest jämlikt, har de samtidigt en låg procentuell andel barn som bor med ensamstående förälder. Att detta skulle vara orsak och verkan är inget som kan fastställas.

”/.../ bilden är mer komplex än så. Faktorer som arbetstid, könsrollsattityd och kvinnors uppfattning om rättvis fördelning av hushållsarbetet är också viktiga.”

Oláh 2002

Välfärdsbulletinen nr 2 s 4

Ett problemområde för Kommungrupp 1 som kan ha en inverkan på ett jämnare uttag av föräldraledighet, och därmed även jämställdhet, är således utbildningssektorn.

Något som däremot inte tycks ha haft den negativa inverkan på fördelningen av föräldraledigheten som Meyer diskuterar är den sammanräknade förvärvsinkomsten för män och kvinnor. I jämförelse med den sammanräknade förvärvsinkomsten för hela riket, på 244,5 tusen kronor för män och 175,6 tusen kronor för kvinnor,⁴¹ har kommungruppen låg förvärvsinkomst. Vid en närmare granskning visar det sig att inkomstfördelningen mellan könen är ojämn, för männen är den högsta sammanräknade förvärvsinkomsten 215,7 tusen kronor och för kvinnor 156,9 tusen kronor. Trots detta är det dessa kommuner som är bland de mest jämställda i Sverige och här är det alltså mer troligt att det är något annat område än kvinnor och mäns inkomster som är hemligheten bakom kommungruppens ”framgångssaga”.

⁴⁰ www.scb.se

⁴¹ www.scb.se

9.2 Kommungrupp 2: De minst jämställda kommunerna

I denna kommungrupp är det som tidigare nämnt svårt att finna likheter mellan medlemmarna, deras största gemensamma nämnare är att de fördelar föräldraledigheten minst jämlikt i jämförelse med majoriteten av de svenska kommunerna.

Det faktum att det inte finns fler tydligt gemensamma nämnare försvårar möjligheterna att återkoppla till studiens teorier, samt att ringa in kommungruppens problemområden. Studerar man däremot studiens kommungruppsmedlemmar var för sig går det att se tendenser till vissa samband som beskrivs i teorin. I Strömstad kan till exempel ett samband mellan den procentuella andelen utrikesfödda och den procentuella andelen av föräldraledigheten som tas ut av män antas finnas. Ett samband som detta är något som har identifierats även i en tidigare studie, RFV:s rapport om Pappadagarnas utfall. Här beskrivs det att den ökade andelen utrikesfödda föräldrar vara en orsak till att mäns uttag av föräldraledighet minskade. Bakomliggande faktorer till detta är det svårt att spekulera kring då det kan grunda sig i många orsaker, till exempel kulturell bakgrund eller traditioner. I Munkfors däremot ser man inte någon antydning till detta samband. En kedja av samband mellan den höga procentuella andelen föräldraledighet som tas ut av kvinnor, den låga procentuella andelen med eftergymnasial utbildning och föräldrarnas låga ålder vid förstfödda barnet för mamman och pappan går dock att skönja i kommunen.

Resultaten skulle även kunna stödja en teori som liknar Meyers och hennes teori kring kopplingen mellan inkomst och jämställdhet. Meyer säger att mannens högre inkomst är en bidragande faktor till mindre jämställdhet och detta kan mycket väl vara en sann hypotes om man ser till Sverige som helhet men även till kommungruppen, där männen har högre inkomst och kvinnor tar ut större delen av föräldraledigheten. Som ett nästa led av denna hypotes skulle det kunna antas att kvinnans högre inkomst har en positiv inverkan på jämställdhet. En lukrativ arbetsmarknad som är könsneutral är alltså att föredra.

9.3 Kommungrupp 3: Storstäder

Denna tredje och sista kommungrupp kan man redan innan analysen förvänta sig uppvisa vissa resultat som ligger mycket över de övrigt undersökta kommunerna. Ett givet exempel på detta är att de tre största städerna i Sverige rimligen kommer ha ett högre befolkningsantal än

övriga undersökta städer. I och med att större delen av variablerna är mätta i procent är det möjligt att göra jämförelser kommungrupperna men även kommunerna emellan.

Börjar man med den grafiska bilden av Kommungrupp 3 medlemmar är det tydligt att utseendet dem emellan är likartat. Deras snarlika utseende kan härledas till många faktorer. En starkt påverkande faktor är befolkningsantalet, då detta möjliggör en representation av mångfald inom flera områden i samhället. En sorts kedjepåverkan kan iaktas då det stora antalet invånare kräver större utbud och har fler behov vilka måste tillgodoses av till exempel näringsliv och utbildningssektorn. Detta innebär vidare att näringslivet efterfrågar en större andel anställda som innehar en högre grad av kompetens, till exempel högskoleutbildning. Detta i kombination med flertalet lokalt förlagda lärosäten resulterar i att en större del av befolkningen i storstäderna utbildar sig vidare efter gymnasiet.

Att en hög andel av befolkningen, framförallt kvinnor, har genomgått eftergymnasiala studier bör, enligt Oláhs teori, innebära att det är mer sannolikt med ett mer jämlikt uttag av föräldraledighet. Detta är dock inte fallet, då variablerna jämlikt uttag av föräldraledighet och hög andel med eftergymnasial utbildning inte båda förekommer i denna kommungrupp. En påföljd av utbildningsdeltagandet, som även kunnat iaktas i studiens mest jämställda kommuner, blir att åldern för män och kvinnor vid födseln av deras första barn stiger. De högst noterade genomsnittliga åldrarna för förstagångsföräldrar fanns under åren 2005-2009, inte oväntat med tanke på den höga utbildningsnivån i Stockholmsregionen, i Danderyd (32 år för kvinnor samt 33.9 år för män), Lidingö (31.5 år för kvinnor samt 33.8 år för män) samt Täby (31.3 år för kvinnor samt 33.3 år för män).⁴² Det går att spekulera kring hurvida föräldraledighetsuttaget hade sett annorlunda ut om förstagångsföräldrarna hade valt att skaffa barn tidigare eller färre hade valt att studera, möjligen hade en jämnare fördelning kunnat fastställas. Vad väger då tyngst i samhället, då vi har jämställdhet inom familjesfären i ena vågskålen och en välutbildad befolkning i den andra?

En sammanfattande bild av Kommungrupp 3 visar på en intressant möjlig koppling mellan två variabler. Då det vid en jämförelse av variablerna öppet arbetslösa och uttagen föräldraledighet av kvinnor, mellan kommunerna i Kommungrupp 3, verkar det nämligen som om variablerna följer varandras utveckling. Om den procentuella andel kvinnor som tar ut

⁴² www.scb.se

föräldraledighet sjunker, sjunker även den procentuella andelen invånare som är öppet arbetslösa (detta vid en rangordning av kommunerna efter nivån av jämställt uttag). Av denna situation behöver det alltså göras en djupare studie för att närmare granska resultatens koppling till Meyers teori. I teorin beskrivs det att det totala föräldraledighetsuttaget skulle öka medan den procentuella andelen arbetslösa skulle sjunka då det ses som ett bättre alternativ att vara föräldraledig än arbetslös.

10. Slutsats

Denna studies område var till en början svårt att avgränsa eftersom det finns oändligt mycket statistik och övrigt material att tillgå inom ämnet. Till följd av detta har många kompromisser gjorts, både före och under studiens genomförande. Att genomföra en enskild studie av varje faktors inverkan på uttaget av mäns och kvinnors föräldraledighet är möjligen det ideala. Det finns dock otaliga faktorer som kan påverka, en insikt som har blivit mer och mer tydlig under arbetets gång.

För att besvara den frågan *om vilka skillnader/likheter som finns mellan svenska kommuner då det gäller uttag av föräldraledighet mellan män och kvinnor*, gav rangordningen (se bilaga 1) av kommunerna en tydlig bild av detta. Att det finns stora skillnader är tydligt men noterbart är även att det verkar finnas likheter mellan kommunerna i Västerbottens län. Av de tio kommuner där man delar föräldraledigheten mest jämt mellan könen är sex kommuner från Västerbotten. Orsakerna bakom detta fenomen är dock oklara.

Vidare bör det förtydligas att även om denna studies resultat påvisa stora skillnader mellan män och kvinnor inom många områden i samhället men inte några direkt uppenbara kopplingar till orsakerna bakom ett ojämnt uttag av föräldraledighet har studien inte gjorts förgäves. För även om samma regler kring föräldraledigheten gäller oavsett vart man bor varierar fördelningen av uttaget.

Finns det då något som kännetecknar de kommuner som har ett mer eller mindre jämställt uttag av föräldraledighet? Ett enkel och koncist svar hade självklart varit att föredra här, tyvärr är det ett tvådelat och något mer ospecifikt svar som ges. Det finns nämligen både

faktorer som kan känneteckna de mest jämställda kommunerna, men samtidigt är de väldigt individuella till sin karaktär. Tydligaste spåret av en jämställd kommun är dess avtryck i en polargraf. Deras utseende kan närmast liknas vid att symmetri eftersträvas, där det inte finns utstickare eller tydliga toppar och dalar. Småkommuner har visat sig vara benägna att hålla sig kring polargrafens mitt, och att en kommuns placering på studiens jämställdhetsskala hänger så väl ihop med dennes storlek är något överraskande. För detta är inte den bild som målas upp i den litteraturen som finns kring ämnet. Där är det istället fokus på kopplingen mellan den högre nivå av förståelse och de verktyg man anskaffar sig genom bland annat utbildning som diskuteras och som sägs vara den hjälp familjer behöver för att hantera och uppnå ett jämställt förhållande. Enligt detta bör det alltså vara storstäder som hamnar i toppen av jämställdhetsskalan, då dessa besitter störst resurser i form av möjligheter till högre utbildning.

Fenomenet *latte-pappan* som trend är kanske bara är ett önsketänkande och i själva verket ett småstadsfenomen i Västerbottens län, - anno 2005.

De eventuella slutsatser som kan dras utifrån denna studie och som kan vara till hjälp då kommuner arbetar med att öka jämställdheten är att det kommunala självstyret som finns i Sverige idag bör tillvaratas på ett bättre sätt. En samexistens mellan statliga och kommunala jämställdhetsfrämjande projekt skulle kunna ge en ökad jämställdhet oavsett vart man bor, samtidigt som utformningen skulle bli mer anpassad efter lokalt rådande förhållanden.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att djupare analyser och granskningar utifrån olika infallsvinklar således är något som bör fullföljas i framtida studier. En uppgift med betydande storlek då det finns en bred mångfald av påverkande faktorer för svenska familjer.

Litteratur med mera

Bekkengen, Lisbeth, *Man får välja: om föräldraskap och föräldradighet i arbetsliv och familjeliv*, 1. uppl., Liber ekonomi, Diss. Karlstad : Univ., 2002, Malmö, 2002

Bryman, Alan, *Samhällsvetenskapliga metoder*, 2., [rev.] uppl., Liber, Malmö, 2011

Cedstrand, Sofie, *Från idé till politisk verklighet: föräldrapolitiken i Sverige och Danmark*, 1. uppl., Boréa, Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2011, Umeå, 2011

Dahmström, Karin, *Från datainsamling till rapport: att göra en statistisk undersökning*, 5. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2011

Meyer, Anna, *Studies on the Swedish parental insurance*, Department of Economics, Lund University, Diss. Lund : Lunds universitet, 2007, Lund, 2007

Oláh, LiviaSz., (2001): *Gender and familystability: Dissolution of the first parental union in Sweden and Hungary*. Demographic Research, 2001, Vol. 4, article 2, pp. 27–96.
Tillgänglig på: <http://www.demographic-research.org/volumes/vol4/2/4-2.pdf>

Oláh, LiviaSz., 'Jämställd familj håller längst', *Välfärdsbulletinen.*, 2002:2, s. 4-5, 2002
Tillgänglig på: http://www.scb.se/statistik/AA/BE0801/2000I02/A05ST0202_02.pdf

Spelade pappamånaden någon roll?: pappornas uttag av föräldrapenning, Riksförsäkringsverket, Stockholm, 2002

Ett jämställt uttag? Reformen inom föräldraförsäkringen, Inspektionen för socialförsäkringen, Stockholm, 2012

Nationalencyklopedin [online]
Tillgänglig på: www.NE.se
[Avläst 2012-05-18]

PF2.1: Key characteristics of parental leave systems
Organisation for Economic Co-operation and Development [online]
Tillgänglig på: <http://www.oecd.org/dataoecd/45/26/37864482.pdf>
[Avläst 2012-05-21]

Bilder samt tabeller är författarnas egna.

Officiell statistik med mera

Material från Försäkringskassan

Tillgänglig på: www.forsakringskassan.se

[Avläst 2012-05-27]

Statistik från Statistiska Centralbyrån (SCB)

Tillgänglig på: www.scb.se

[Avläst 2012-05-27]

Kfakta10

Sammanställt av Leif Johansson, Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet

Övriga internetlänkar

www.riksrevisionen.se [Avläst 2012-05-15]

www.inspsf.se [Avläst 2012-05-15]

Bilaga 1❖ *Föräldraledighetsfördelning av nettodagar 2005, i procent.*

Kommun	Kvinna	Man
2463 Åsele	71,3	28,7
2409 Robertsfors	74,2	25,8
2460 Vännäs	74,9	25,1
1760 Storfors	75,0	25
2480 Umeå	75,2	24,8
2418 Malå	75,3	24,7
2462 Vilhelmina	76,1	23,9
1960 Kungsör	76,3	23,7
0128 Salem	76,5	23,5
0120 Värmdö	77,0	23
0163 Sollentuna	77,0	23
1415 Stenungsund	77,0	23
2181 Sandviken	77,0	23
1487 Vänersborg	77,2	22,8
2305 Bräcke	77,2	22,8
0488 Trosa	77,4	22,6
0862 Emmaboda	77,5	22,5
1470 Vara	77,6	22,4
1885 Lindesberg	77,6	22,4
1281 Lund	77,7	22,3
1761 Hammarö	77,8	22,2
0140 Nykvarn	77,9	22,1
0380 Uppsala	77,9	22,1
1961 Hallstahammar	77,9	22,1
2303 Ragunda	77,9	22,1
2481 Lycksele	77,9	22,1
1443 Bollebygd	78,0	22
1981 Sala	78,0	22
1984 Arboga	78,0	22
2482 Skellefteå	78,1	21,9
2513 Överkalix	78,1	21,9
0182 Nacka	78,3	21,7
2309 Krokoms	78,3	21,7
1402 Partille	78,4	21,6

Vårterminen 2012

1814 Lekeberg	78,4	21,6
0561 Åtvidaberg	78,5	21,5
1489 Alingsås	78,5	21,5
2380 Östersund	78,5	21,5
2506 Arjeplog	78,6	21,4
1471 Götene	78,7	21,3
2104 Hofors	78,7	21,3
2580 Luleå	78,7	21,3
0192 Nynäshamn	78,8	21,2
0319 Älvkarleby	78,8	21,2
0461 Gnesta	78,8	21,2
2422 Sorsele	78,8	21,2
0126 Huddinge	78,9	21,1
0187 Vaxholm	78,9	21,1
0821 Högsby	78,9	21,1
1444 Grästorp	78,9	21,1
1861 Hallsberg	78,9	21,1
2031 Rättvik	78,9	21,1
2280 Härnösand	78,9	21,1
2321 Åre	78,9	21,1
0123 Järfälla	79,0	21
1264 Skurup	79,0	21
1381 Laholm	79,0	21
1481 Mölndal	79,0	21
1917 Heby	79,0	21
0184 Solna	79,1	20,9
0580 Linköping	79,1	20,9
1864 Ljusnarsberg	79,1	20,9
1881 Kumla	79,1	20,9
2029 Leksand	79,1	20,9
2080 Falun	79,1	20,9
2262 Timrå	79,1	20,9
0125 Ekerö	79,2	20,8
0562 Finspång	79,2	20,8
0582 Söderköping	79,2	20,8
0882 Oskarshamn	79,2	20,8
1267 Höör	79,2	20,8
1466 Herrljunga	79,2	20,8
1499 Falköping	79,2	20,8
2505 Arvidsjaur	79,2	20,8
0180 Stockholm	79,3	20,7
0330 Knivsta	79,3	20,7

Vårterminen 2012

0513 Kinda	79,3	20,7
1446 Karlsborg	79,3	20,7
1473 Töreboda	79,3	20,7
2404 Vindeln	79,3	20,7
0115 Vallentuna	79,4	20,6
0480 Nyköping	79,4	20,6
0861 Mönsterås	79,4	20,6
1884 Nora	79,4	20,6
1401 Härryda	79,5	20,5
1494 Lidköping	79,5	20,5
2417 Norsjö	79,5	20,5
1407 Öckerö	79,6	20,4
1419 Tjörn	79,6	20,4
1482 Kungälv	79,6	20,4
1495 Skara	79,6	20,4
1880 Örebro	79,6	20,4
2581 Piteå	79,6	20,4
2584 Kiruna	79,6	20,4
0162 Danderyd	79,7	20,3
0482 Flen	79,7	20,3
0483 Katrineholm	79,7	20,3
1860 Laxå	79,7	20,3
2560 Älvsbyn	79,7	20,3
0138 Tyresö	79,8	20,2
0486 Strängnäs	79,8	20,2
0980 Gotland	79,8	20,2
1462 Lilla Edet	79,8	20,2
1883 Karlskoga	79,8	20,2
2281 Sundsvall	79,8	20,2
0117 Österåker	79,9	20,1
0834 Torsås	79,9	20,1
1081 Ronneby	79,9	20,1
1230 Staffanstorps	79,9	20,1
1438 Dals-Ed	79,9	20,1
1763 Forshaga	79,9	20,1
1783 Hagfors	79,9	20,1
2326 Berg	79,9	20,1
2421 Storuman	79,9	20,1
2582 Boden	79,9	20,1
2313 Strömsund	80,0	20
0305 Håbo	80,1	19,9

Vårterminen 2012

1082 Karlshamn	80,1	19,9
1275 Perstorp	80,1	19,9
1286 Ystad	80,1	19,9
1461 Mellerud	80,1	19,9
1493 Mariestad	80,1	19,9
1782 Filipstad	80,1	19,9
1904 Skinnskatteberg	80,1	19,9
2182 Söderhamn	80,1	19,9
2260 Ånge	80,1	19,9
2401 Nordmaling	80,1	19,9
0642 Mullsjö	80,2	19,8
1435 Tanum	80,2	19,8
1440 Ale	80,2	19,8
1442 Vårgårda	80,2	19,8
0160 Täby	80,3	19,7
0428 Vingåker	80,3	19,7
1285 Eslöv	80,3	19,7
1441 Lerum	80,3	19,7
1497 Hjo	80,3	19,7
2082 Säter	80,3	19,7
0840 Mörbylånga	80,4	19,6
1421 Orust	80,4	19,6
2084 Avesta	80,4	19,6
2361 Härjedalen	80,4	19,6
2518 Övertorneå	80,4	19,6
2521 Pajala	80,4	19,6
0186 Lidingö	80,5	19,5
1262 Lomma	80,5	19,5
1492 Åmål	80,5	19,5
1496 Skövde	80,5	19,5
1907 Surahammar	80,5	19,5
2284 Örnsköldsvik	80,5	19,5
0183 Sundbyberg	80,6	19,4
1291 Simrishamn	80,6	19,4
1452 Tranemo	80,6	19,4
1488 Trollhättan	80,6	19,4
1780 Karlstad	80,6	19,4
0381 Enköping	80,7	19,3
1863 Hällefors	80,7	19,3
2085 Ludvika	80,7	19,3
2514 Kalix	80,7	19,3
1472 Tibro	80,8	19,2

Vårterminen 2012

1781 Kristinehamn	80,8	19,2
1784 Arvika	80,8	19,2
1980 Västerås	80,8	19,2
2403 Bjurholm	80,8	19,2
0563 Valdemarsvik	80,9	19,1
0583 Motala	80,9	19,1
1080 Karlskrona	80,9	19,1
1083 Sölvesborg	80,9	19,1
1427 Sotenäs	80,9	19,1
2184 Hudiksvall	80,9	19,1
0136 Haninge	81,0	19
0360 Tierp	81,0	19
1463 Mark	81,0	19
1490 Borås	81,0	19
2180 Gävle	81,0	19
0643 Habo	81,1	18,9
1231 Burlöv	81,1	18,9
1233 Vellinge	81,1	18,9
1384 Kungsbacka	81,1	18,9
1862 Degerfors	81,1	18,9
1982 Fagersta	81,1	18,9
2061 Smedjebacken	81,1	18,9
2132 Nordanstig	81,1	18,9
0114 Upplands-Väsby	81,2	18,8
0188 Norrtälje	81,2	18,8
2083 Hedemora	81,2	18,8
0584 Vadstena	81,3	18,7
1484 Lysekil	81,3	18,7
1962 Norberg	81,3	18,7
2026 Gagnef	81,3	18,7
0586 Mjölby	81,4	18,6
1261 Kävlinge	81,4	18,6
2283 Sollefteå	81,4	18,6
2510 Jokkmokk	81,4	18,6
2523 Gällivare	81,4	18,6
0883 Västervik	81,5	18,5
1263 Svedala	81,5	18,5
1278 Båstad	81,5	18,5
1480 Göteborg	81,5	18,5
2081 Borlänge	81,5	18,5
0382 Östhammar	81,6	18,4
0484 Eskilstuna	81,6	18,4

Vårterminen 2012

0685 Vetlanda	81,6	18,4
0780 Växjö	81,6	18,4
0191 Sigtuna	81,7	18,3
0763 Tingsryd	81,7	18,3
1382 Falkenberg	81,7	18,3
1383 Varberg	81,7	18,3
1491 Ulricehamn	81,7	18,3
1882 Askersund	81,7	18,3
2023 Malung	81,7	18,3
2161 Ljusdal	81,7	18,3
0181 Södertälje	81,8	18,2
1273 Osby	81,8	18,2
2121 Ovanåker	81,8	18,2
2425 Dorotea	81,8	18,2
0127 Botkyrka	81,9	18,1
0512 Ydre	81,9	18,1
1380 Halmstad	82,0	18
0760 Uppvidinge	82,2	17,8
1260 Bjuv	82,2	17,8
1439 Färgelanda	82,2	17,8
1447 Gullspång	82,2	17,8
2034 Orsa	82,2	17,8
0139 Upplands-Bro	82,3	17,7
0680 Jönköping	82,3	17,7
0881 Nybro	82,3	17,7
0884 Vimmerby	82,3	17,7
1265 Sjöbo	82,3	17,7
1290 Kristianstad	82,3	17,7
2282 Kramfors	82,3	17,7
0581 Norrköping	82,4	17,6
0765 Älmhult	82,4	17,6
1465 Svenljunga	82,4	17,6
1764 Grums	82,4	17,6
1766 Sunne	82,4	17,6
0665 Vaggeryd	82,5	17,5
0880 Kalmar	82,5	17,5
1485 Uddevalla	82,5	17,5
1293 Hässleholm	82,6	17,4
1315 Hylte	82,6	17,4
1460 Bengtsfors	82,6	17,4
0684 Sävsjö	82,7	17,3

Vårterminen 2012

0767 Markaryd	82,7	17,3
0860 Hultsfred	82,7	17,3
1256 Östra Göinge	82,7	17,3
1445 Essunga	82,7	17,3
2062 Mora	82,7	17,3
0560 Boxholm	82,8	17,2
1284 Höganäs	82,8	17,2
2183 Bollnäs	82,8	17,2
0682 Nässjö	82,9	17,1
0662 Gislaved	83,0	17
0686 Eksjö	83,0	17
0781 Ljungby	83,0	17
0885 Borgholm	83,0	17
1276 Klippan	83,0	17
1292 Ängelholm	83,1	16,9
0683 Värnamo	83,2	16,8
1983 Köping	83,2	16,8
0764 Alvesta	83,3	16,7
1277 Åstorp	83,3	16,7
1737 Torsby	83,3	16,7
0604 Aneby	83,4	16,6
1060 Olofström	83,4	16,6
1287 Trelleborg	83,4	16,6
1715 Kil	83,4	16,6
0481 Oxelösund	83,6	16,4
0687 Tranås	83,6	16,4
1270 Tomelilla	83,6	16,4
1498 Tidaholm	83,6	16,4
1283 Helsingborg	83,7	16,3
1430 Munkedal	83,7	16,3
0509 Ödeshög	83,8	16,2
1214 Svalöv	83,8	16,2
1266 Hörby	84,0	16
2021 Vansbro	84,1	15,9
0761 Lessebo	84,2	15,8
1257 Örkelljunga	84,3	15,7
1282 Landskrona	84,4	15,6
1280 Malmö	84,5	15,5
1762 Munkfors	84,5	15,5
1272 Bromölla	84,6	15,4
1785 Säfte	84,7	15,3

Vårterminen 2012

2101 Ockelbo	85,1	14,9
0617 Gnosjö	85,4	14,6
2583 Haparanda	86,0	14
1765 Årjäng	86,4	13,6
2039 Älvdalen	86,4	13,6
1486 Strömstad	86,7	13,3
1730 Eda	87,8	12,2

Bilaga 2

❖ Resultat samt motsvarande poäng för varje kommuns variabler.

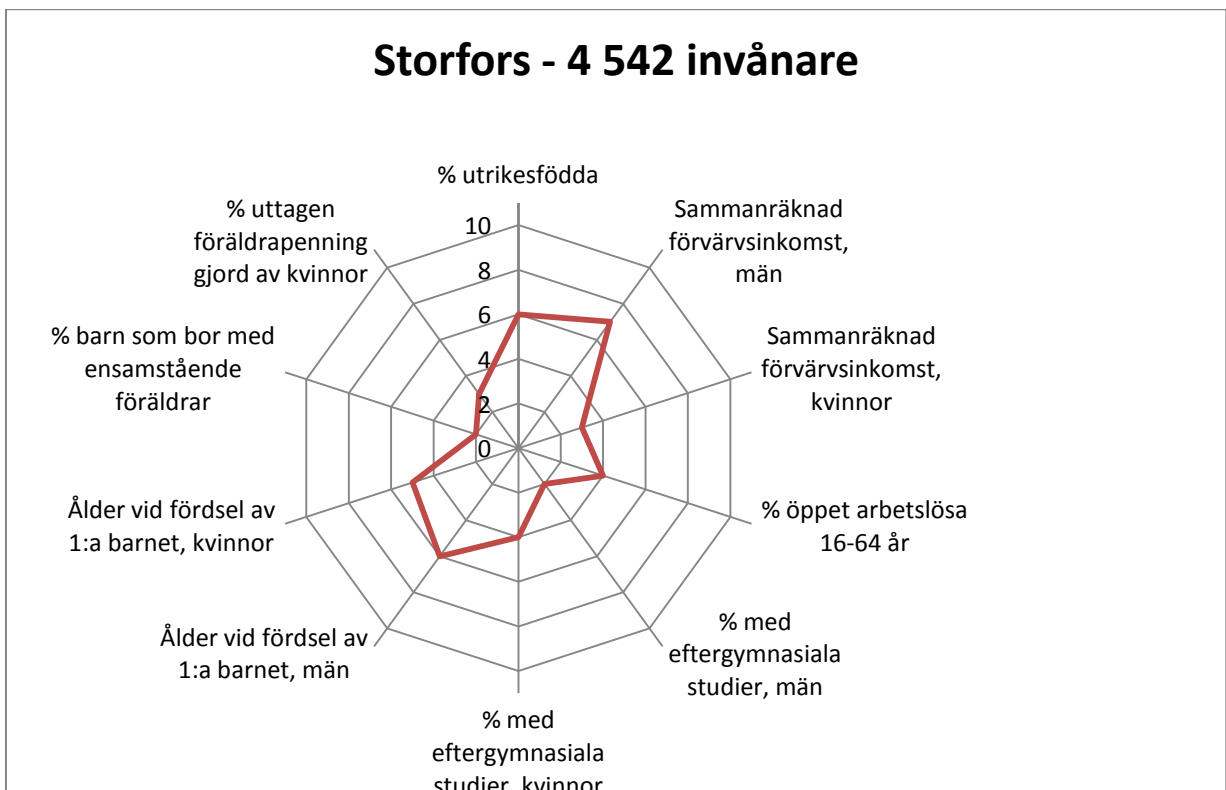
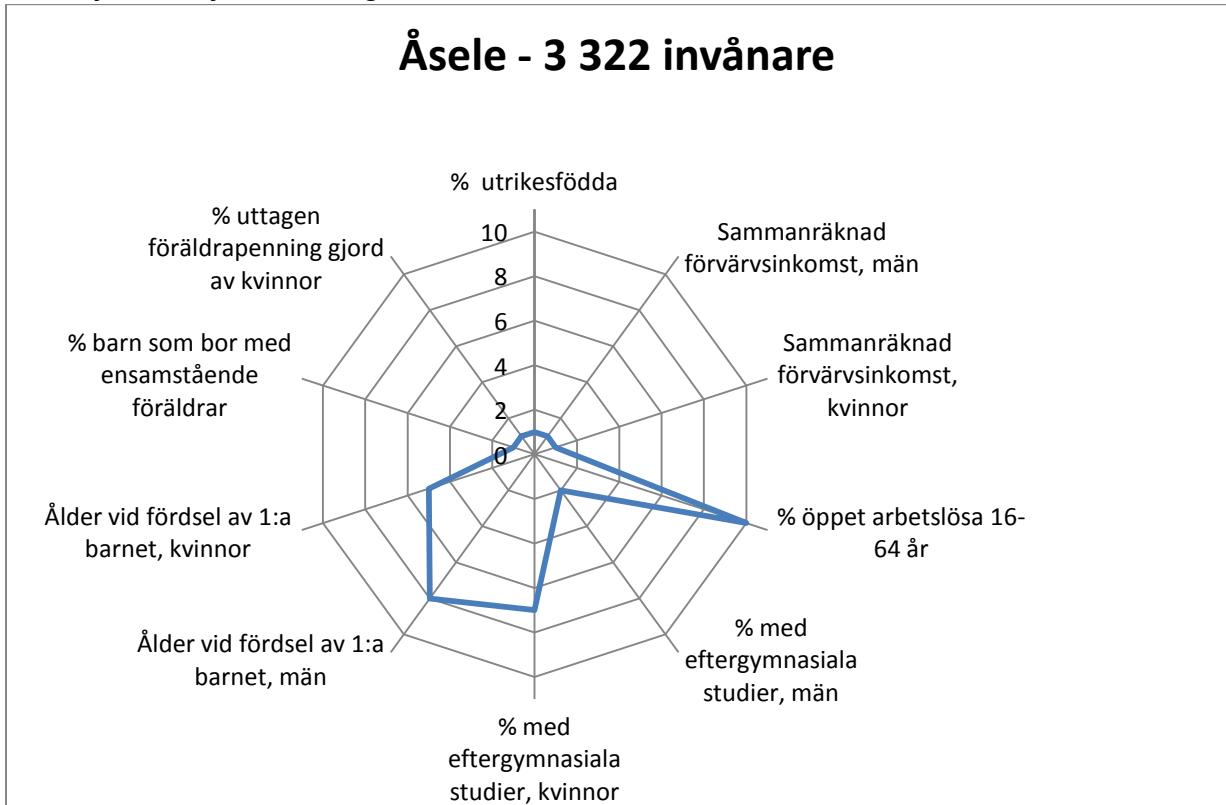
Kommun	Befolkning, st.	<i>i</i>	% uttag av föräldraledighet, kvinnor	<i>i</i>	% öppet arbetslösa	<i>i</i>	Sammanräknad förvärvsinkomst, tkr män	<i>i</i>
Åsele	3322	1	71,3	1	8,2	10	192,2	1
Storfors	4542	1	75,0	3	5,1	4	215,7	7
Vara	1608	1	77,6	5	3,9	2	214,6	8
Arvidsjaur	6814	2	79,2	6	5,6	5	209,4	6
Motala	41912	10	80,9	7	5	4	221,6	10
Essunga	5717	2	82,7	7	3,7	1	212,3	7
Munkfors	3995	1	84,5	9	5,8	6	208,0	6
Strömstad	11507	3	86,7	10	3,3	1	214,9	8

Kommun	Sammanräknad förvärvsinkomst, tkr kvinnor	<i>i</i>	% utrikesfödda	<i>i</i>	Ålder vid födsel av 1:a barnet, män	<i>i</i>
Åsele	152,4	1	3,7	1	30,79	8
Storfors	156,9	3	11,3	6	30,28	6
Vara	152,4	1	5,3	2	31,06	9
Arvidsjaur	165,0	6	3	1	29	2
Motala	163,0	7	9,2	5	30,76	8
Essunga	153,1	1	4,9	2	28,59	1
Munkfors	158,8	4	5,1	2	28,67	1
Strömstad	169,3	10	18	10	31,54	10

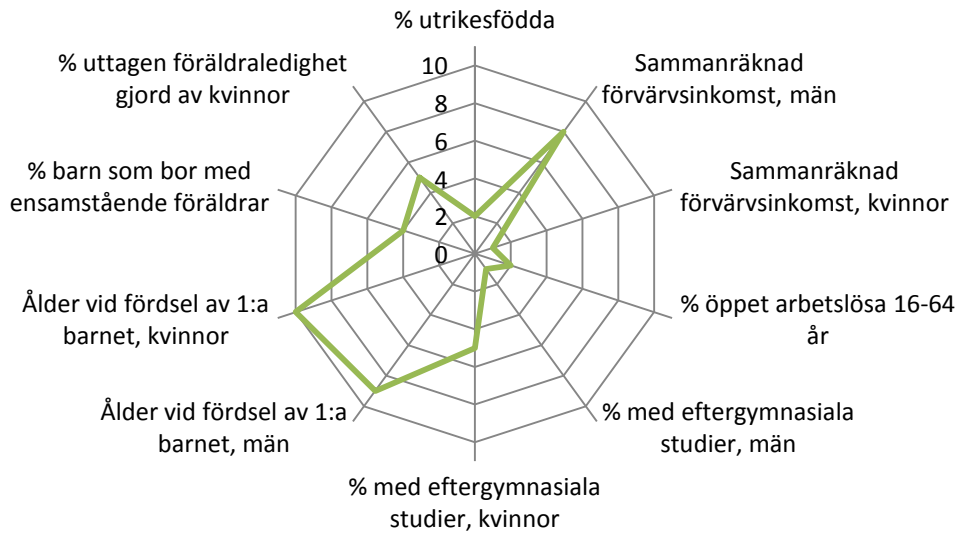
Kommun	Ålder för födseln av 1:a barnet, kvinnor	<i>i</i>	% med eftergymnasiala studier, män	<i>i</i>	% med eftergymnasiala studier, kvinnor	<i>i</i>	% barn som bor med ensamstående föräldrar	<i>i</i>
Åsele	27,06	5	3,4	2	7,2	7	17	1
Storfors	27	5	3,6	2	6,1	4	19	2
Vara	28,63	10	3,2	1	6,4	5	22	4
Arvidsjaur	27,28	6	5,9	8	8,1	10	32	10
Motala	27,74	8	5,8	8	7,8	9	18	1
Essunga	25,64	1	2,9	1	6,5	5	24	5
Munkfors	27,24	5	3,1	1	4,9	1	20	2
Strömstad	26,48	3	6,8	10	8,4	10	20	2

Bilaga 3

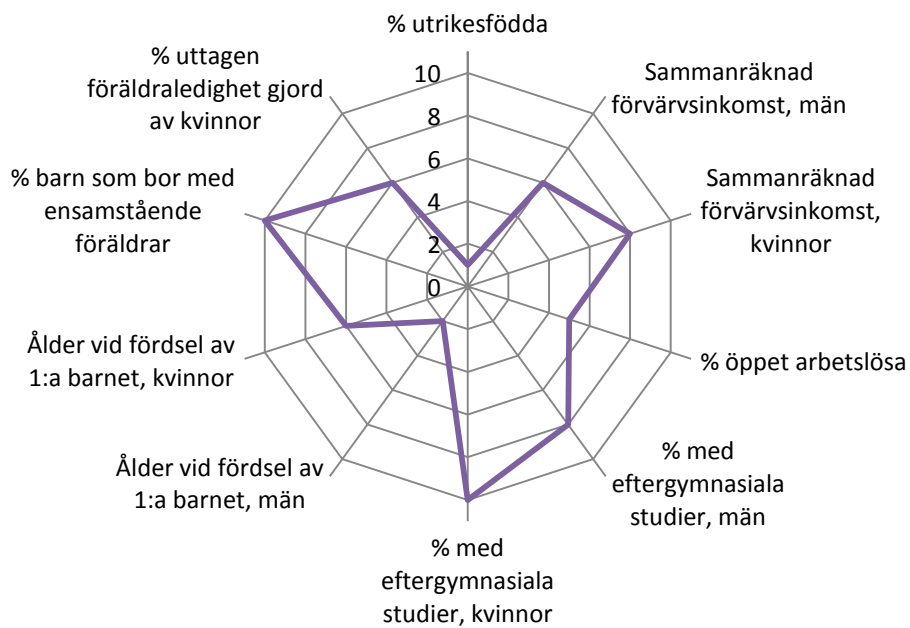
- ❖ Polargrafer över granskade kommuner. Rangordnade från mest - till minst jämnt fördelad föräldradighet.

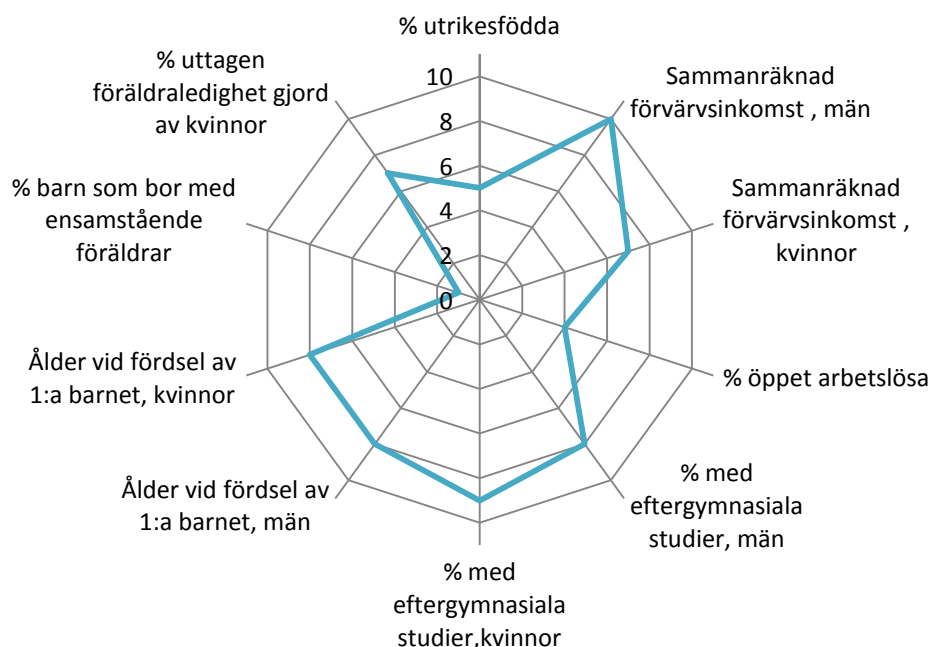
Vara - 1 608 invånare

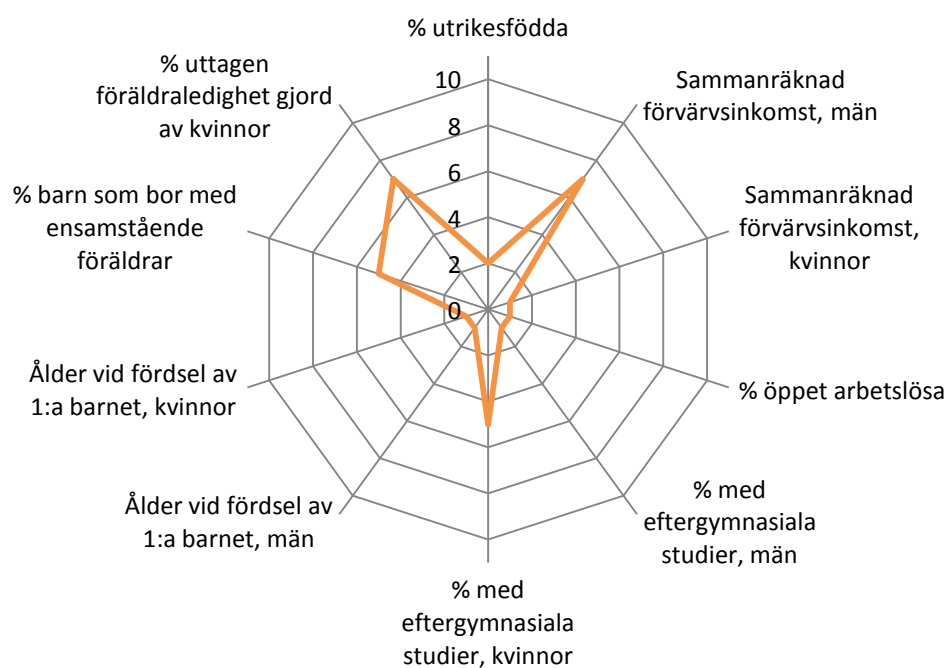
Arvidsjaur - 6 814 invånare

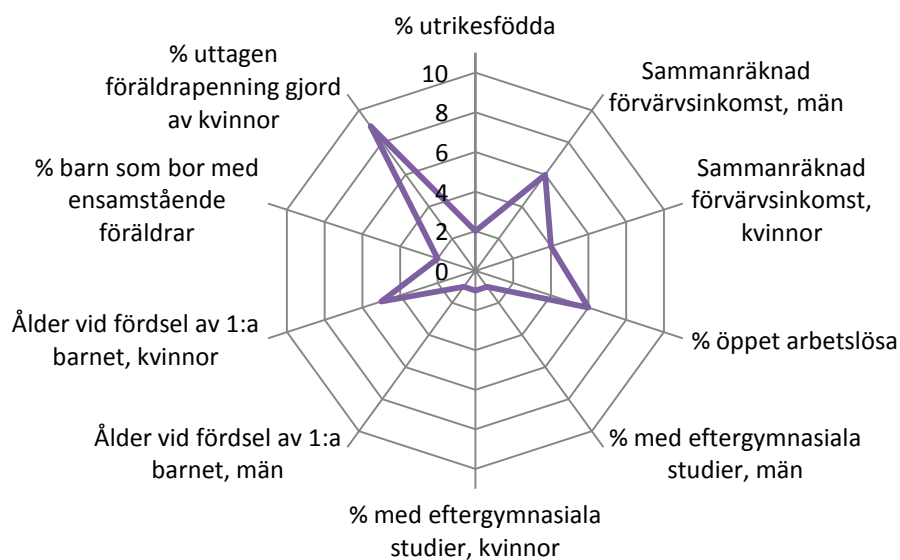
Motala - 41 912 inånare

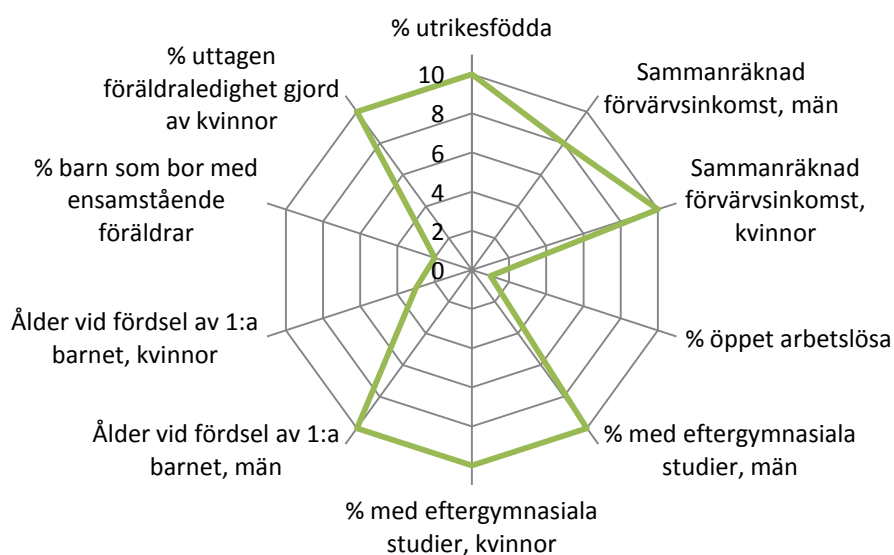
Essunga - 5 717 invånare

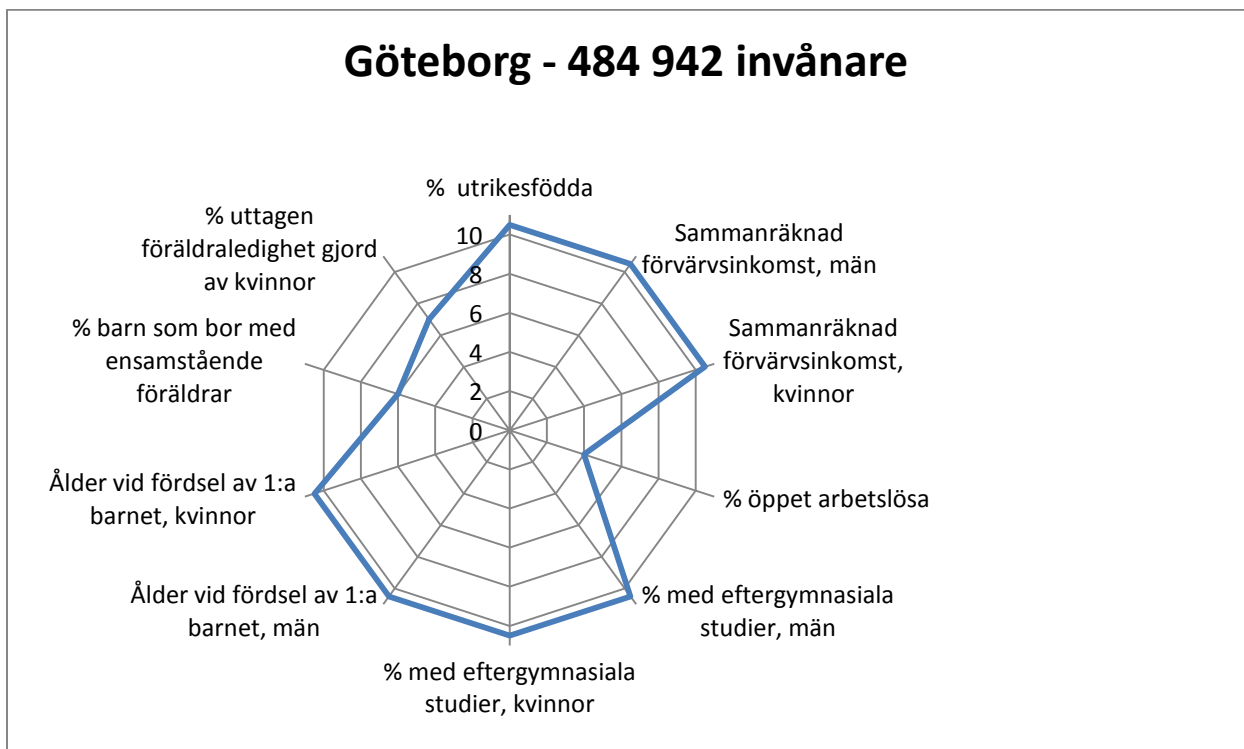
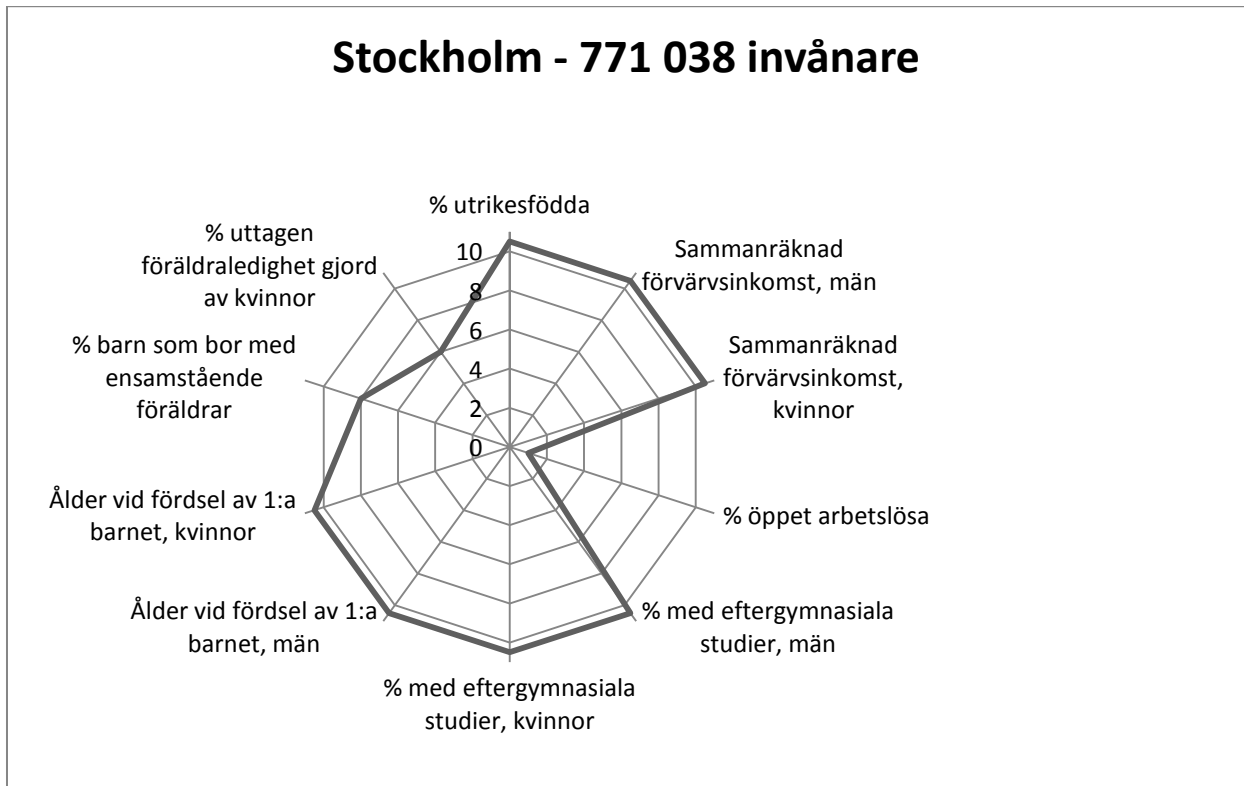
Munkfors - 3 995 invånare

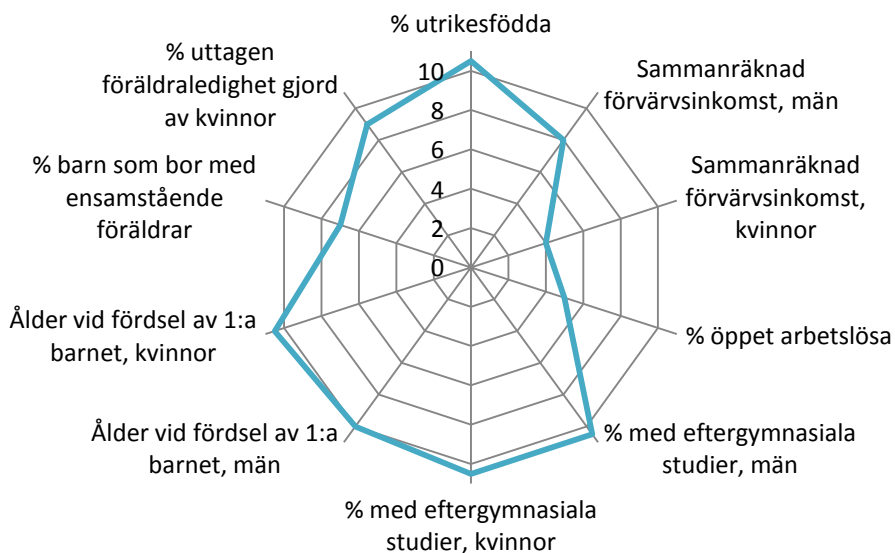
Strömstad - 11 507 invånare

- ❖ *Polargrafer över Sveriges tre största städer rangordnade från mest – till minst jämnt fördelad föräldraledighet.*

Malmö - 271 271 invånare

❖ Polargraf över riket.

Riket - 9 047 752 invånare

